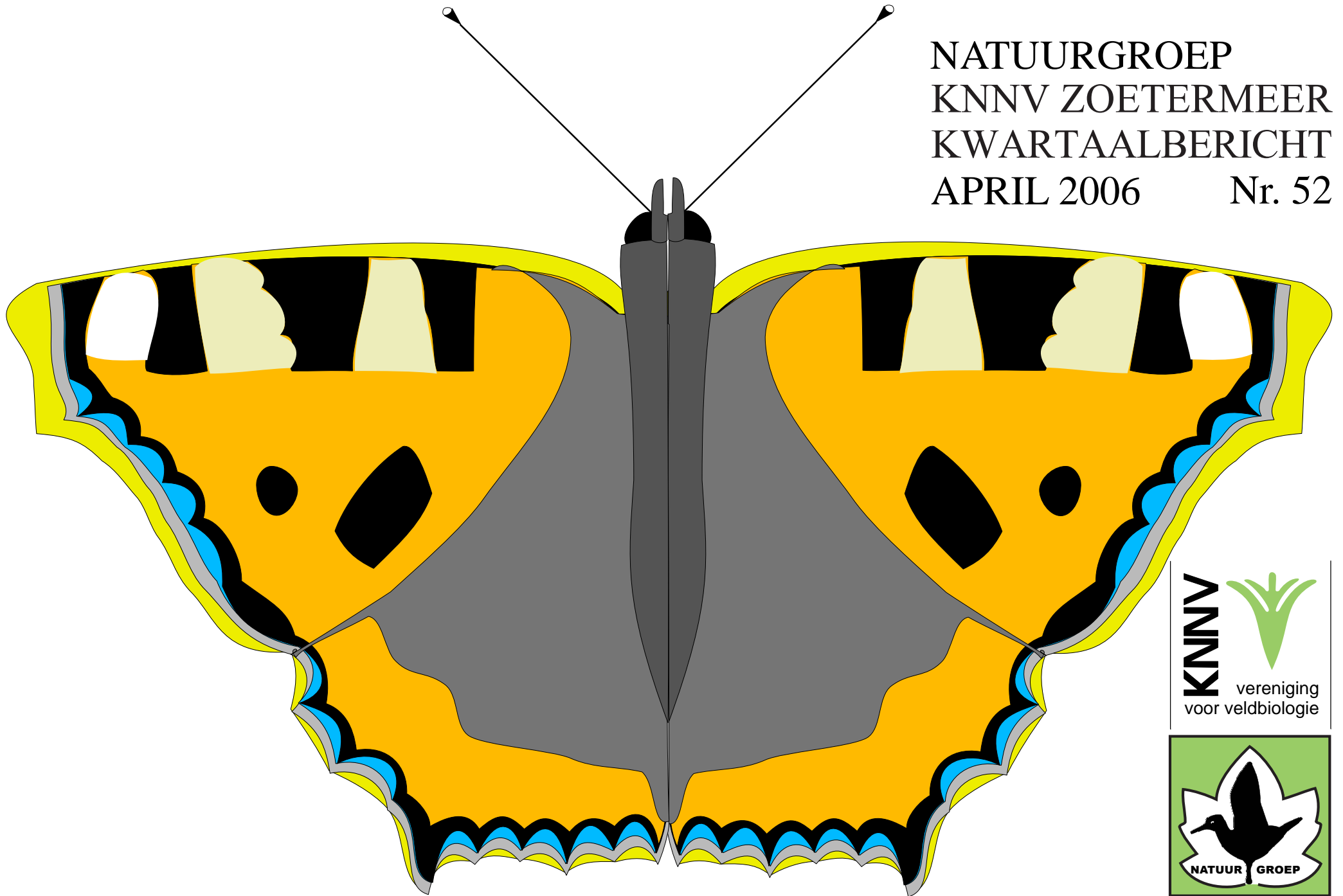

NATUURGROEP
KNNV ZOETERMEER
KWARTAALBERICHT
APRIL 2006 Nr. 52

KNNV
vereniging
voor veldbiologie

NATUURGROEP KNNV ZOETERMEER

www.knnv.nl/zoetermeer

KWARTAALBERICHT Nr.52

april 2006

INHOUD

1. VAN DE REDACTIE	3
2. NIEUWJAARSRECEPTIE MET VOGELWERK GROEP EN IVN.....	3
3. VERSLAG VAN DE ALGEMENE LEDENVERGADERING	4
4. KNNV DUKT ONDER.....	5
BERICHTEN UIT DE PLANTENWERK GROEP	8
5. EEN TERUGBLIK OP VIJFTIEN JAAR PLANTENONDERZOEK	8
6. PROGRAMMA PLANTENWERK GROEP 2006.....	9
GEZIEN IN ZOETERMEER:	10
7. IJSVOGELWAARNEMINGEN.....	10
8. DE IJSVOGEL IN ZOETERMEER.....	10
9. DE TJIFTJAF OVERWINTERT STEEDS MEER IN DE WINTER.....	11
10. DE WATERRAL IS IN ZOETERMEER ALGEMENER DAN WIJ DENKEN.....	12
11. GROTE INVASIE VAN GROTE BARMSIJS	13
12. GROTE INVASIE VAN ZWARTE MEES IN ZOETERMEER,.....	14
13. OVER PESTVOGELS GESPROKEN.....	15
14. EN DAN NÓG WAT.....	15
15. GOUDHAANTJES IN ROKKEVEEN	16
16. MUSSENONDERZOEK ZOETERMEER	16
17. ZOETERMEERSE WAARNEMINGEN UIT HET VOGELDAGBOEK.....	17
18. DE RIVIERGRONDEL	19
19. SLAKKEN EN SCHELLEN IN ZOETERMEER: POSTHORENSLAK	20
20. VAAK VOORKOMENDE GRASSEN, RUSSEN EN ZEGGEN IN DE STAD	21
BUITEN DE VERENIGING	26
21. NATUURMONITORING NATUURVRIENDELIJKE OEVERS MEERPOLDERDIJK26	

22.	DE NATUURVRIENDELIJKE VIJVER VAN WINFRIED VAN MEERENDONK...	28
23.	DE LANDELIJKE VLINDERDAG IN EDE OP 11 MAART J.L.	29
24.	DE DAG VAN HET PARK OP 28 MEI A.S.	30
25.	UITNODIGING STADSVOGELCONFERENTIE IN DE RAI	31
26.	NOORDNATUURNIEUWS	31
27.	NATUUR- EN MILIEUAGENDA ZOETERMEER	33
28.	NAMEN	36
29.	IK WIL OOK LID WORDEN	36
30.	INDEX	37

Ook in Zoetermeer schrijft de natuur geschiedenis. Zij zoekt haar journalisten, want zij bestaat slechts bij de gratie van wie haar ziet.

Doe 1x per 2 à 3 weken 2 uurtjes mee met de plantenwerkgroep.

Goeie sfeer, boeiend, leerzaam, nuttig.

Informatie: Evelien van den Berg, tel:

079-3213445 (18:00-19:30)

1. Van de redactie

Je zou bijna denken dat het vooruit zetten van de klok de winter definitief heeft verdreven. Na een aantal koude maanden stonden ze ineens in bloei in het laatste weekend van maart: vroegeling en klein hoefblad. En op 29 maart j.l. vloog om 14.00 uur misschien wel de eerste citroenvlinder over Zoetermeer (www.waarneming.nl). Hoog tijd voor een natuurvereniging als de onze om te ontwaken en er op uit te trekken.

Deze winterperiode is in groen Zoetermeer veel gebeurd. Enerzijds is ten behoeve van de uitvoering van allerlei plannen groen verdwenen. Zo heeft het ombouwen van de Zoetermeerlijn naar Randstadrail nogal wat begeleidend struweel doen sneuvelen en heeft het nieuwe fietspad langs de Australiëweg richting Oosterheem een ware kaalslag veroorzaakt. Anderzijds heeft dit voorjaar in de wijken veel "achterstallig" groenonderhoud plaatsgevonden. Daarbij spelen thema's als sociale veiligheid en bezuiniging op het onderhoud nog steeds een dominante rol. Het gevolg hiervan is dat veel (natuurlijk) groen of verdwijnt, of versimpelt tot gras met bomen erboven. Het ontstruiken heeft, in ecologische zin grote gevolgen voor de stedelijke natuur.

Vooraf de op struiken aangewezen zangvogels dreigen hiervan het slachtoffer te worden. Hierover zijn vorig jaar zelfs raadvragen gesteld die er op neerkwamen dat het zeldzaam worden van de huismus en het ontstruiken met elkaar in verband werden gebracht. De onderzoeksvraag die hieruit voortvloeide heeft de vogelwerkgroep opgepakt en daarvoor uw hulp ingeroepen. Arno doet in dit nummer verslag van de stand van zaken van dit onderzoek. Wat een jonge stad als Zoetermeer betreft zou je kunnen zeggen dat het volwassen worden gepaard gaat met een zekere mate van ontgroening, net als dat gebeurt bij de jonge mannelijke exemplaren van de soort mens. Aan óns soort mensen de taak om in kaart te brengen hoe de stedelijke natuur reageert op al dat ontgroenen.

Er is een prachtig poëtisch artikel binnengekomen over straatgras en meerkoet, maar omdat wij de auteur niet meer konden achterhalen is dit nog niet geplaatst. Wil de auteur zich bij ons melden? Dan kunnen wij deze bijdrage volgende keer opnemen. Verder willen wij de KNNV-leden wijzen op de vriendelijke uitnodiging van Vogelbescherming Nederland voor de stadsvogelconferentie in de RAI op dinsdag 25 april 2006 met een aanzienlijke korting (blz. 31).

2. Nieuwjaarsreceptie met Vogelwerkgroep en IVN

Zoals *Fig. 1* laat zien, krijgt de samenwerking met de andere Zoetermeerse natuurverenigingen in elk geval sociaal gestalte in de jaarlijkse gezamenlijke nieuwjaarsreceptie zoals die op 12 januari plaats vond.

Fig. 1 De nieuwjaarsreceptie met onze vrienden van de Vogelwerkgroep en het IVN

3. Verslag van de algemene ledenvergadering

Taeke de Jong, 2006-02-19

Op dinsdagavond 14 februari 2006 is ten huize van onze voorzitter Annet de Jong in minimale aanwezigheid van leden de statutair verplichte algemene ledenvergadering (ALV) gehouden. In het vorige Kwartaalblad is iedereen daarvoor uitgenodigd, maar aan deze uitnodiging is weinig gehoor gegeven. De afwezige leden hebben een gezellige en ontspannen avond in een prachtig en gastvrij huis onder vrienden gemist. Er stonden dan ook geen cruciale besluiten op de agenda (zie Kwartaalbericht 51, bladzijde 7-8). Penningmeester Hans Bieze kondigde echter aan, dat bij een te verwachten verhoogde afdracht aan de landelijke KNNV volgend jaar waarschijnlijk tot een contributieverhoging moet worden besloten. Het is dus raadzaam bij de jaarlijkse brief van de Penningmeester in januari 2007 leden met een extra uitnodiging aan te sporen om naar de ALV 2007 te komen.

Zoals te verwachten bij het al 12½ jaar zeer gewaardeerde en degelijke beleid van de Penningmeester, bracht de kascommissie 2005 bij monde van Fred Reeder een gunstig verslag uit, zodat het financiële jaarverslag (zie Kwartaalbericht 51, bladzijde 7) kon worden goedgekeurd. Vervolgens werd ook de begroting 2006 goedgekeurd. Fred Reeder, die voor het eerste jaar lid was van de kascommissie, bleek bereid ook voor het toegestane tweede jaar deel uit te maken van de kascommissie 2006. Aan hem werd de taak gedelegeerd een ander lid te zoeken om die commissie te completeren (hopelijk wil Evelien of Anton van den Berg dat doen, zij waren echter niet aanwezig).

De distributie van het kwartaalbericht blijft gebeuren volgens de taakverdeling in de bestuursvergadering op 3 januari 2006 (zie Kwartaalbericht 51, bladzijde 5) is afgesproken. Er kon uit de aanwezige leden geen achterwacht voor het geval van verhindering geformeerd worden, maar Hans Bieze nam die taak op zich.

De vertegenwoordiging van onze afdeling bij de landelijke KNNV en het KNNV Gewest West nemen respectievelijk Johan Vos en Annet de Jong op zich. Om de bestuursbelasting te beperken besloot de ALV, dat wij onze vertegenwoordiging bij het Gewest West beperken tot twee van de vier vergaderingen per jaar. Lodewijk van Duuren heeft dat dit jaar één keer gedaan (waarvoor dank!), Annet de Jong zal dat de andere keer doen. Leden die ons op de andere twee vergaderingen van het KNNV Gewest West willen vertegenwoordigen, kunnen zich melden bij Annet de Jong. De gewestelijke excursie op zaterdag 25 juni 2005 wordt dit jaar door de Afdeling Delft verzorgd. In het verslag van de bestuursvergadering (zie Kwartaalbericht 51, bladzijde 6) stond abusievelijk Gouda vermeld, maar dat werd elders (op bladzijde 13) goed gemaakt. Volgend jaar wordt waarschijnlijk van onze afdeling Zoetermeer de organisatie van de gewestelijke excursie verwacht.

Aan het Gemeentelijk overleg blijft Tilly Kester deelnemen en Annet de Jong blijft contactpersoon naar de andere natuurverenigingen in Zoetermeer (VWG, IVN, zie Kwartaalbericht 51, bladzijde 8). Het contact met Groen Zoetermeer bestaat uit een internetcirkel waarvan Annet de Jong deel blijft uitmaken. De Zuid-Hollandse Milieufederatie heeft onze afdeling gevraagd (gratis) lid te worden, maar enkele van onze leden onderhouden al of niet beroepsmatig contact en waarschijnlijk zijn VWG en IVN al lid. Annet de Jong zal dit groeiende samenwerkingsverband vragen een collectief lidmaatschap te overwegen om onnodige administratie te voorkomen. Taeke de Jong zal de Milieufederatie in die zin per mail antwoorden. Onze milieuvacatie beperkt zich immers tot een minimum, maar onze gegevens zijn via het internet openbaar en dus ook beschikbaar voor de Milieufederatie.

Het principe van de openbaarheid van gegevens, zoals verwoord door het bestuur (zie Kwartaalbericht 51, bladzijde 6) werd nog eens in deze ALV bevestigd. Er zijn afelingen (zoals Delft) die er geld voor vragen. Kleine werkgroepen buiten onze vereniging zonder bestuur, zoals de Paddestoelenwerkgroep (mycologische vereniging), blijven welkom om verslag te doen op onze website. Wij hechten belang aan hun resultaten. De KNNV-plantenwerkgroep zal zich dit jaar waarschijnlijk met waterplanten bezig houden en daarbij het KNNV Waterbeestjesproject (zie blz. 5) en de natuurvriendelijke oevers van de Floraplas niet uit het oog verliezen. Ben Starink (bioloog, dendroloog, geïnteresseerd in aquatische ecologie) neemt deel in die activiteit vanuit zijn belangstelling voor vissen, mogelijk in contact met Steven Koelewijn, verwoed visser en leraar biologie aan het Alfrink College, lid van de Natuurgroep. Het gevolg van deze activiteiten kan zijn dat de plantenwerkgroep dit jaar geen kilometerhokken zal inventariseren. De Gemeente Zoetermeer doet dit jaar mee aan de Dag van het Park. Daarbij is Tilly Kester betrokken. Zij bekijkt welke bijdrage van onze Afdeling verwacht kan worden.

4. KNNV duikt onder

Arno van Berge Henegouwen

Dit jaar duikt de KNNV het water in. En zonder ongelukken ook de drie volgende jaren. Een vierjarenplan. Dit eerste jaar wordt gebruikt om de afdelingen kennis te laten maken met de wereld onder water. Volgens de organisatoren zijn de sinds de 70-er jaren verdwenen waterbeestjes weer helemaal terug. Een hoopgevende wel wat optimistische gedachte die de afdeling Zoetermeer dit seizoen gaat toetsen op een aantal zorgvuldig te selecteren plaatsen in de gemeente en in de directe omgeving. Als leidraad is inmiddels een – zij het nogal onvolledig – boekje uitgebracht "Waterbeestjes in beeld". Het boekje beoogt een algemene indruk te geven van wat er in het Nederlandse water aan dieren gevonden kan worden. Het is niet gericht op één gebied in het bijzonder. Dat mogen wij als lokale afdeling zelf invullen en aanvullen.

Zo kwam het mij bij eerste beschouwing nogal vreemd voor, dat van de waterwantsen wel een soort ruggenzwemmer, maar niet de overal veel talrijker voorkomende bootsmannetjes zijn opgenomen is. En waarom de gevaarlijke paardenbloedzuiger is opgenomen is een raadsel. Deze soort is in het zuiden van Europa verspreid en bij mijn weten hier niet inheems. Schrijvers bedoelen waarschijnlijk de onechte paardenbloedzuiger, *Haemopsis sanguisuga*, een voor mensen heel wat onschuldiger schepsel. De soort is een liefhebber van slakken, kleine vissen, kikkerlarven en ook treden ze kannibalistisch op. Ze is overal te vinden, ook op het land onder planken bijvoorbeeld, maar is toch minder algemeen dan andere soorten.

Hybiën is heel spannend, want je weet nooit wat je boven water haalt. Wat kunnen we zoal tegenkomen in ons net? Ik beperk mij tot wat voorbeelden van dieren die we hier in onze omgeving aan kunnen treffen. Ik ging hierboven al even op de bloedzuigers in. Er leven in onze wateren nog wel een paar soorten meer. Elk met zijn eigen soms morbide levenswijze. Zo is daar de vissenbloedzuiger, een soort die – mits hongerig – in een hinderlaag ligt en reageert op voorbijzwemmende vis. Zodra een makkelijk te doorboren stuk van de huid, een kieuw of de keelholte bijvoorbeeld, is gevonden wordt deze doorboord. Nadat de worm zich volgezogen heeft laat hij los. Dan volgt een lange periode van soms wel een jaar dat er niet gegeten wordt.

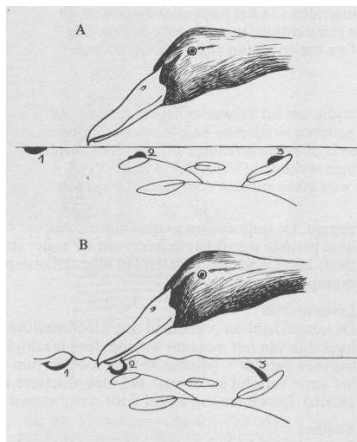

Fig. 2 *Theromyzon tessulatum* (O.F.M.) schema naar Herter. A. = enkele bloedzuigers 1,2, en 3 bevinden zich in rust, dichtbij en aan de wateroppervlakte; B= de voedselzoekende eend veroorzaakt met de snavel golfjes in het water, waardoor de bloedzuigers zich in de richting der opgewekte beweging begeven.

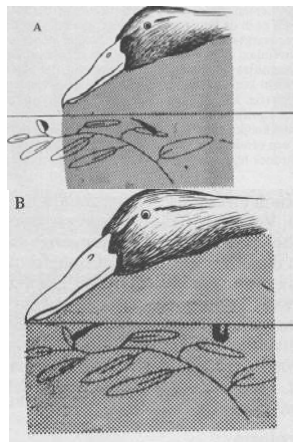

Fig. 3 *Theromyzon tessulatum* (O.F.M.), schema naar Herter. A= door de schaduwvalling van de eend is de bloedzuiger in (het midden van de tekening) n beweging gekomen, het andere dier is nog in rust; B= beide bloedzuigers zijn beschaduwde en trachten de gastheer op te zoeken.

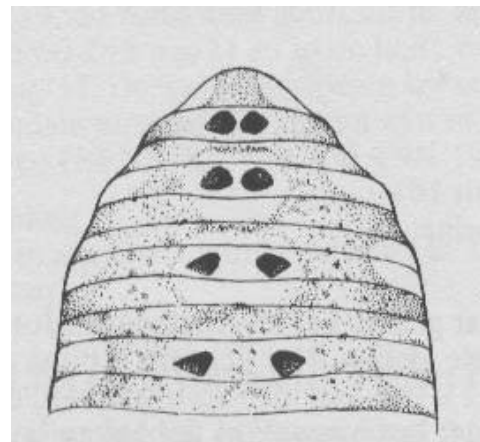

Fig. 4 *Theromyzon tessulatum* (O.F.M.). Van belang bij de herkenning van bloedzuigers is het aantal en de plaatsing van de ogen.

Ergens in die tijd staan rust en voortplanting voorop. Dit patroon gaat ongeveer op voor de meeste bloedzuigers. Hoewel... niet alle soorten zuigen bloed zoals de al genoemde onechte paardenbloedzuiger.

Heel gemeen is de eendenbloedzuiger, *Theromyzon tessulatum*, die rustig met zijn zuignappen aan het wateroppervlak vastgehecht ligt te wachten op de rimpelingen en de schaduw veroorzaakt door de snavel van een kroosetende eend. Ze proberen de snavel te pakken te krijgen om als dat lukt het neusgat op te zoeken. Daar blijven ze een paar dagen om volgezogen de gastheer te verlaten.

Het kan zijn, dat een aantal van u het voor gezien houdt na het lezen van het bovenstaande. Wat vriendelijker ogen de insecten die het water bewonen. Wantsen, kevers, muggenlarven, libellenlarven, haften en – in stromend water – steenvliegen. Onder hen komen een aantal grote, makkelijk met het oog herkenbare, soorten voor. Maar ook hier geldt dat om de kleine te herkennen soms een binoculair nodig is. En voor een aantal soorten is zelfs het bekijken van het geslachtsapparaat noodzakelijk om tot een zekere determinatie te kunnen besluiten. Het voert te ver om hier alle soorten te bespreken. Dat kunnen we het beste straks doen aan de hand van wat er verzameld is. Ik beperk mij tot enkele grote en opmerkelijke soorten.

Kijken we naar de kevers, dan maken we onderscheid in carnivore en herbivore soorten. De waterroofkevers van de familie Dytiscidae, waartoe de geelgerande waterkevers horen, slaan prooien variërend van onooglijke slakjes tot vissen van vijf centimeter. De prooi wordt niet naar binnen geslagen, maar uitwendig voorverteerd door via de kaken ingebrachte enzymen. De opgeloste delen worden opgezogen. De allergrootste waterroofkever, de breedrandwaterkever (*Dytiscus latissimus*) is een zeer zeldzame soort die al decennialang niet meer in ons land gezien was, maar onlangs toch weer gevangen is op een oude vindplaats in Drenthe. Minder zeldzaam, maar toch op de rode lijst is de kleinere gestreepte waterroofkever (*Graphoderus bilineatus*). Onlangs is de status van deze soort grondig uitgezocht. Met hulp van fuiken zijn een aantal nieuwe vindplaatsen ontdekt en er is vastgesteld welke plantensoorten (brede waterpest, waterviolier, krabbenscheer, gewoon blaasjeskruid, gele plomp en waterlelie, kikkerbeet en puntkroos en stomp en spitsbladig fonteinkruid) indicatief zijn voor een mogelijk voorkomen van deze laagveensoort die ook elders in Europa sterk afgenomen is.

Kevers van de familie Hydrophilidae (de waterliefhebbers) zijn voornamelijk planteneters. Veel soorten grazen de oppervlakte van de waterplanten af en eten het aangroei. De grootste inheemse soort – tevens een van onze grootste insecten is *Hydrophilus piceus* - de spinnende watertor - zo genoemd naar de zijden cocon die het vrouwtje spint en die zij onder aan een plantenblad bevestigt. In sommige sloten kan deze soort zeer talrijk zijn. De meeste soorten van deze familie zijn veel kleiner en leven buiten het water waar ze in rottende kadavers en in poep te vinden zijn.

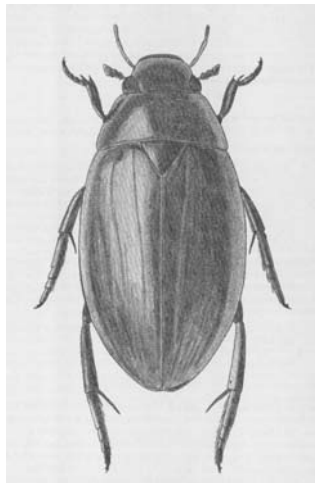

Fig. 5 Geelgerande waterkever, een geduchte rover die ook ons pijnlijk kan bijten

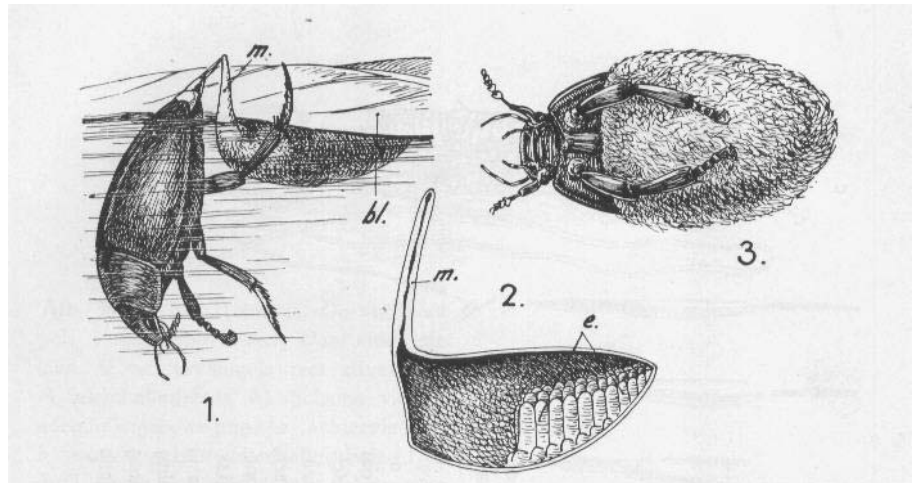

Fig. 6 Spinnende watertor met cocon

Wijd verspreid en zeer soortenrijk zijn de waterwantsen. Ook hier een groep carnivore en een grotere groep herbivore soorten. De bekendste rovers zijn de Notonectidae die, de wetenschappelijke naam zegt het al, ruggenzwemmers genoemd worden. Ze hebben een lichtgekleurde rug en een zwarte buik, een aanpassing aan een leven dat zich ondersteboven afspeelt. Vissen en waterkevers hebben een lichte buik

en donkere rug. De planteneters onder de waterwantsen, de bootsmannetjes zijn de grotere *Corixa*'s en de kleinere *Sigara*'s. Bij deze waterwantsen zijn de achterpoten het sterkst ontwikkeld. Ze gebruiken ze om vooruit te komen. Alle waterwantsen hebben een steeksnuut, de ene groep steekt die in plantenstengels en de ander zuigt er zijn prooien mee uit. De waterschorpioen (*Nepa*), is ook een geduchte steekwants, net als de staafwants (*Ranatra*) die minder algemeen maar zeker niet zeldzaam is. De laatste heeft wel wat van een wandelende tak en gedraagt zich daar ook een beetje naar. Bij verstoring verandert hij in een stokje wanneer de poten in de lengte langs het staafvormige lichaam worden gelegd. Staafwants en waterschorpioen halen adem via een lange adembuis aan het achterlijf. Het zijn anders dan de ruggenzwemmers en de bootsmannetjes trage dieren die tussen de planten verscholen wachten tot hun prooi langs komt.

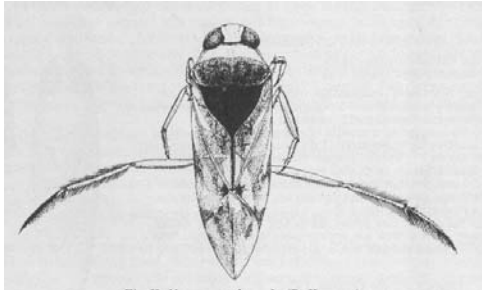

Fig. 7 Notonecta

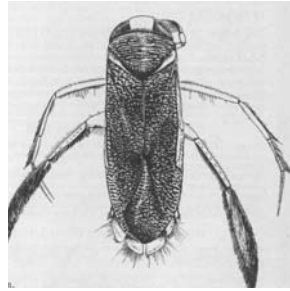

Fig. 8 Corixa

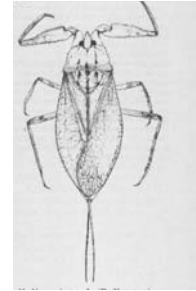

Fig. 9 Nepa

Libellenlarven zijn algemeen aan te treffen en met enige moeite tot op soort te determineren. Ze zijn direct te herkennen aan de bladvormige kieuwen aan het achterlijf. Hun kop ziet er weer heel anders uit met een onderkaak die als een katapult naar voren richting prooi geschoten wordt.

Vroeger werd de kwaliteit van wateren alleen beoordeeld op de macroflora en fauna en wat later ook op de microflora en fauna. Tegenwoordig kijkt men ook voornamelijk naar de microfauna en flora en verder naar de fysisch-chemische eigenschappen van het water. Daarbij wordt o.a. gekeken naar zuurstofgehalte, zuurgraad, nitraat- en fosfaatgehalte, enz. Wie een compleet ecologisch onderzoek wil verrichten moet behalve naar de grote waterplanten en dieren ook naar de chemie en fysica van het water kijken. Wij zullen ons dit jaar beperken tot het leren kennen van de macrofauna en daarbij misschien nog makkelijk meetbare chemische eigenschappen gaan bepalen.

Aan slakken en tweekleppigen wordt ook aandacht besteed. In eerdere artikelen is aandacht besteed aan grote tweekleppigen en waterslakken. De grotere soorten, zwanenmossel, eendenmossel e.d. zijn zonder optiek goed te determineren, voor de kleinere slakjes is soms een binoculair nodig, terwijl voor het determineren van sommige erwtenmossels (*Pisidium*) specialistenhulp onontbeerlijk is.

Het voert veel te ver om hier aandacht aan alle groepen waterdieren te besteden. Wat we gaan bekijken laten we ook een beetje afhangen van wat er tijdens de geplande excursies verzameld wordt. Een deel van de macrofauna determineren we in het veld. Het kleinere spul nemen we mee naar het door Tilly Kester gereserveerde hybihol bij station Meerzicht. Voor literatuur wordt gezorgd. Daar zal ik inleidingen houden over aspecten van de hydrobiologie, zo mogelijk als de techniek het toelaat met lichtplaatjes. Ik hoop dat ik het mij door Johan Vos toegewenste "the floor is yours" gestand kan doen en er niet doorheen zak.

**Voor de waterbeestjeszoektocht zijn twee zaterdagen gepland:
13 mei en 2 september, aanvang 10.00 uur.
Verzamelen: wijkcentrum Meerzicht, Uiterwaard 29.
Fiets en brood meenemen!**

BERICHTEN UIT DE PLANTENWERKGROEP

5. Een terugblik op vijftien jaar plantenonderzoek

Johan Vos

In de afgelopen 15 jaar heeft de plantenwerkgroep zo'n kleine 19.000 plantenwaarnemingen verzameld, verdeeld over 665 soorten. Al die gegevens heeft de kennis van flora en vegetatieontwikkeling in het gebied van de Centrale droogmakerijen enorm vergroot. Diepe polders, meters onder zeeniveau gelegen, een bodem van zware zeelei met nitraat- en fosfaatrijk kwelwater staan nu niet direct bekend als kansrijk als het om botanische hoogstandjes gaat. Toch is gebleken dat deze pessimistische zienswijze voor Zoetermeer niet op gaat. Leden van de plantenwerkgroep zijn op hun ontdekkingstochten keer op keer getraceerd op onverwachte en bijzondere waarnemingen, waarvan we in dit blad steeds verslag deden.

Wat het totaal aantal soorten per vierkante kilometer betreft heeft ervaring geleerd dat dat sterk bepaald wordt door de geleverde inspanning. Bepalend zijn: het aantal bezoeken per jaar, het aantal onderzoekers dat het gebied bezoekt, de concentratie en deskundigheid van de onderzoekers en hoeveel keer het desbetreffende gebied in de afgelopen 15 jaar bezocht is. Met name in het stedelijk gebied, dat van nature een grote veranderlijkheid kent, is het aantal bezoeken door de jaren heen zeer bepalend voor het scoren van bijzondere (zeldzame en/of bij wet beschermde) soorten. Om de soortenrijkdom te bepalen hebben we tot nu toe simpelweg alle waargenomen soorten voor het hele grondgebied van Zoetermeer of per vierkante kilometer gesommeerd. Onze indruk is dat deze werkwijze een steeds vertekender beeld geeft van de reële soortenrijkdom.

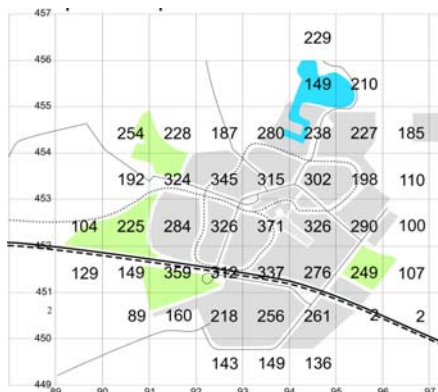

Fig. 10 Opname wilde plantensoorten in Zoetermeer t/m 2005

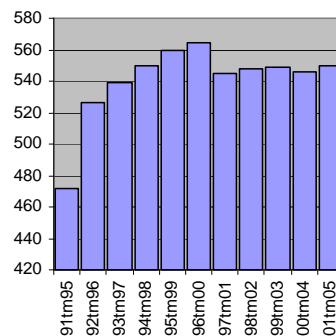

Fig. 11 Aantal soorten

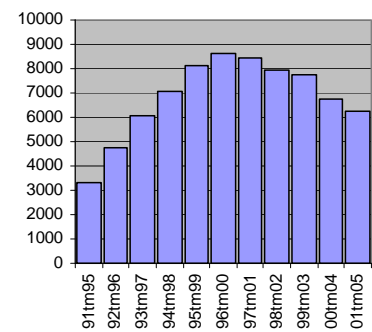

Fig. 12 Aantal waarnemingen

Om die reden heeft Wim de Liefde deze winter het aantal soorten en waarnemingen dat in periodes van 5 jaar is verzameld met elkaar vergeleken. Fig. 11 en Fig. 12 laten het resultaat van deze vergelijking zien.

Commentaar: Afgezien van de eerste jaren, de plantenwerkgroep is in het voorjaar van 1994 opgericht, laat het aantal soorten een opvallend constant beeld zien. Door de jaren heen schommelt het aantal steeds rond de 550 soorten. Van bepaalde soorten weten we inmiddels dat ze niet meer in Zoetermeer worden waargenomen, aan de andere kant worden er ook jaarlijks nieuwe soorten ontdekt. Blijkbaar houden de emigranten en immigranten elkaar qua aantal tot nu toe mooi in evenwicht. Kijken we naar het aantal waarnemingen dan zien we dat, na een optimum in de periode 1996-2000 het aantal daarna weer langzaam teruglopen.

Het opsporen van zeldzame of niet eerder in Zoetermeer waargenomen soorten blijft een boeiende bezigheid en een belangrijk doel van onze werkgroep. Daarbij gaan de wettelijk beschermde en/of rode lijstsoorten een steeds belangrijker rol spelen is de verwachting. Zo kunnen deze soorten bijvoorbeeld wel eens bepalend gaan worden bij het ontwikkelen van een gemeentelijke gedragscode voor het (groen)beheer.

De vraag is of de werkwijze die de plantenwerkgroep tot nu toe hanteert hiervoor de meest geschikte is. Eenmalige, twee uur durende avondzoektochten in een gebied of wijk leveren in de praktijk maar zelden meer op dan een lijst met 100 algemeen voorkomende soorten. Steeds vaker worden de echte bijzonderheden als "losse waarneming" gemeld, soms door "buitenstanders". Ook speelt onvoldoende kennis van lastige groepen zoals zeggen, grassen, waterplanten en varens ons parte. Aanleiding genoeg om hier op de startavond van het plantenseizoen 2006 van gedachten over te wisselen. Na de afweging van wat wenselijk en wat haalbaar is kwam uiteindelijk het onderstaande programma uit de bus.

6. Programma Plantenwerkgroep 2006

Datum	Aanvang	Verzamelpunt
Do 20 april	18.30 uur	Brandweerkazerne, Olaf Palmelaan
Wo 3 mei	19.00 uur	Balijhoeve, Kurkhout 100
Za 13 mei	10.00 uur	Wijkcentrum Meerzicht, Uiterwaard 29
Wo 31 mei	19.00 uur	Trouwboerderij Hoeve Meerzicht, Voorweg
Do 15 juni	19.00 uur	Pelgrimshoeve, Rokkeveenseweg-zuid
Weekend 24/25juni		Haaksbergen Programma komt nog
Wo 5 juli	19.00 uur	Brandweerkazerne, Olaf Palmelaan
Do 20 juli	19.00 uur	Den Hoorn, hoek Zegwaardseweg
Za 5 augustus	10.00 uur	Balijhoeve, Kurkhout 100
Wo 16 augustus	19.00 uur	Trouwboerderij Hoeve Meerzicht, Voorweg
Do 31 augustus	19.00 uur	Dorpsstraat, Ned. Herv. Kerk
Za 2 september	10.00 uur	Wijkcentrum Meerzicht, Uiterwaard 29
Za 16 september	10.00 uur	Noord-Aa, Groene schuur tegenover 't Geertje

Aanvullende informatie

1. Voor alle plantenzoektochten geldt: kom op de fiets omdat het verzamelpunt en de te bezoeken gebieden niet altijd op loopafstand van elkaar liggen.
2. Ook niet plantenwerkgroepleden die een of meerdere keren mee wil doen zijn weer van harte welkom. Opgave van tevoren is niet noodzakelijk. Informatie inwinnen kan bij Evelien van den Berg: tel: 079-3213445
3. Ook al zijn we met weinigen, de tocht gaat in principe altijd door. Bij regen een paraplu meenemen.
4. Op de avonden gaan we door tot 21.00 à 22.00 uur, afhankelijk van de daglengte en het enthousiasme van de deelnemers.
5. De activiteiten van zaterdag 13 mei en 2 september staan in het teken van de waterbeestjesactie van de KNNV van dit jaar. Naast waterbeestjes is er ook ruimschoots aandacht voor waterplanten. We fietsen langs een aantal van tevoren geselecteerde sloten. Na de tocht bestaat de mogelijkheid om meegebrachte watermonsters in het wijkcentrum onder de microscoop te bestuderen. Dit alles onder leiding van Arno van Berge Henegouwen.

GEZIEN IN ZOETERMEER:

7. IJsvogelwaarnemingen

Meldingen uit Seghwaert (Pijlkruidvaart op 2 maart en Haviksveld op 6 maart) en uit Buytenwegh (Bachrode, rand oude Buytenpark op 5 maart).

8. De ijsvogel in Zoetermeer.

Peter van Wely

Fig. 13 De IJsvogel

Er worden de laatste jaren steeds meer ijsvogels in Zoetermeer gezien. Dit heeft alles te maken met de relatief slappe kwakkelwinters op rij van de laatste jaren.

De ijsvogel heeft zijn noordgrens van zijn broedgebied in Nederland. Veel van deze broedvogels en juvenielen, gaan niet ver van huis en overwinteren vrij vaak in ons land. Daar komen ook nog broedvogels uit Duitsland, Denemarken en Zuid-Zweden bij.

Omdat de ijsvogels niet ver weg trekken, worden strenge winters hen vaak fataal. Vooral de ijswinter van 1963, de ijzelwinter van 1978/1979 en de drie steenkoude winters op rij van 1984/1985; 1985/1986 en 1986/1987 waren voor de ijsvogels rampzalig.

Ook de winter van 1996, die tot begin april duurde en die van 1997, waarin de laatste elfstedentocht werd verreden, heeft onder hen huisgehouden. De broedvogels zijn na zulke winters gedecimeerd of geminimaliseerd in Nederland, waardoor pas na een aantal slappe winters, de broedvogelstand weer op peil komt, zodat er dus in de winter weer meer ijsvogels kunnen worden waargenomen.

Hiervan het volgende overzicht:

26 08 2000: 1 ex. ijsvogel, roepend, Westerpark
22 08 2003: 1 ex. ijsvogel, roepend, Ackerdijkse plassen
08 03 2004: 1 ex. ijsvogel, in zit, Vernèdesportpark
06 12 2004: 1 ex. ijsvogel, in zit, roepend, Westerpark
31 01 2005: 1 ex. ijsvogel, in zit, Westerpark
07 02 2005: 1 ex. ijsvogel, roepend, Westerpark
24 09 2005: 1 ex. ijsvogel, in zit, roepend, ingang brug Buytenpark
01 12 2005: 1 ex. ijsvogel, roepend, sprinter viaduct Vlamingstraat
14 12 2005: 1 ex. ijsvogel, laag vliegend over Starrevaartse plas
09 01 2006: 1 ex. ijsvogel, roepend, laag vliegend onder bruggetje door van Louis Armstrongrode

Je ziet alleen al bij het laatste seizoen mijn waarnemingen toenemen.

9. De tjiftjaf overwintert steeds meer in de winter.

Peter van Wely

Adri de Groot

Fig. 14 De Tjiftjaf

Was het in de zestiger jaren nog vrij moeilijk een overwinterende tjiftjaf waar te nemen, tegenwoordig is dat allang niet meer het geval. Doordat het aantal strenge winters afneemt en het aantal zachte winters steeds meer toeneemt door de hoger wordende temperaturen van het klimaat, wordt het steeds gewoner tjiftjaffen in de winter aan te treffen.

Wel is het zo, dat er vrijwel geen tjiftjaf waar te nemen viel in de winter van 1998. Dit valt te verklaren door de twee steenkoude winters van 1996 en 1997, waarbij alle noordelijke overwinteraars, met name dus in Nederland, zijn doodgevroren. Dat betreft altijd roekeloze mannetjes, die zo noordelijk mogelijk overwinteren en zodoende de tol moeten betalen. Daarom lag de overwinteringsgrens van de tjiftjaf in 1998 weer een stuk zuidelijker. Dit verklaart de grote inzinking van het aantal winterwaarnemingen in dat jaar.

Met een aantal slappe kwakkelwinters op rij, verschuift die overwinteringsgrens weer naar het noorden. Daardoor is het aantal mannetjes van de tjiftjaf, die in Zoetermeer overwinteren, weer duidelijk in aantal toegenomen.

Een overzicht van het afgelopen seizoen:

06 11 2005: 1 ex. tjiftjaf, roepend, Marathonpad
07 11 2005: 1 ex. tjiftjaf, roepend, Cesar Franckrode
08 11 2005 : 1 ex. tjiftjaf, roepend, sprinterlijn De Leyens
26 11 2005 : 1 ex. tjiftjaf, roepend, Aziëweg
27 11 2005: 1 ex. tjiftjaf, roepend, tuin Vlamingstraat 14 ; 1 ex. tjiftjaf, roepend, Westerpark
07 01 2006: 1 ex. tjiftjaf, fouragerend, balkon! Smetanarode 82
10 01 2006: 1 ex. tjiftjaf, fouragerend, balkon! Smetanarode 82
12 01 2006: 1 ex. tjiftjaf, fouragerend, op de grond tussen struweel, Buytenpark
13 01 2006: 1 ex. tjiftjaf, roepend, balkon Smetanarode
15 01 2006: 1 ex. tjiftjaf, in zit, Panamapad; 1 ex. tjiftjaf, in zit, viaduct Afrikaweg/Voorweg
16 01 2006: 1 ex. tjiftjaf, fouragerend, tuin Cesar Franckrode
30 01 2006: 1 ex. tjiftjaf, fouragerend, meidoorn Smetanarode
15 02 2006: 1 ex. tjiftjaf, roepend, Dorpsstraat
24 02 2006: 1 ex. tjiftjaf, roepend, 'oude' Buytenparkje
05 03 2006: 1 ex. tjiftjaf, fouragerend, meidoorn Smetanarode.

N.B. Let op de 'grote gaten' die vallen zoals bijvoorbeeld in december. Ik bleef gewoon waarnemen.

10. De waterral is in Zoetermeer algemener dan wij denken.

Peter van Wely

Adri de Groot

Fig. 15 De Waterral

De waterral is een vogel van rietmoerassen, rietkragen en moerasbosjes, met een verborgen levenswijze. Zij zijn vooral op de najaarstrek te horen, die veel taltijker is dan de voorjairstrek. Alleen bij strenge langdurige vorst komt deze vogel uit de dekking en loopt de waterral uitgehongerd te zoeken naar iets eetbaars. Zo zag ik in de winter van 1996 een waterral, samen met een roerdomp (dezelfde verborgen levenswijze) rondlopen op de autoparkeerplaats bij het AA-strandbos.

Terug naar de actualiteit. Die is gelukkig heel wat milder voor de waterral. De voorjairstrek was zwakker dan de najaarstrek, maar had een opvallend korte, scherpe piek.

Het afgelopen seizoen, registreerde ik de volgende roepende exemplaren:

30 08 2005: 2 ex. waterral, roepend, prielengebied
22 09 2005: 1 ex. waterral, roepend, moerasbosje Broekweg, Zoetermeer plas
07 10 2005: 1 ex. waterral, roepend, Westerpark
10 10 2005: 1 ex. waterral, roepend Buytenpark
11 10 2005: 2 ex. waterral, roepend, prielengebied
13 10 2005: 2 ex. waterral, roepend, Westerpark
07 11 2005: 1 ex. waterral, roepend, Buytenpark
08 11 2005: 1 ex. waterral, roepend, moerasbosje Broekweg;
08 11 2005: 2 ex. waterral, roepend, prielengebied
15 11 2005: 1 ex. waterral, roepend, Buytenpark
17 11 2005: 1 ex. waterral, roepend, moerasbosje Broekweg
19 11 2005: 3 ex. waterral, roepend, rietslootje 'oude' Buytenpark
20 11 2005: 2 ex. waterral, roepend, sprinteradiuct Willem de Zwijgerlaan
26 11 2005: 2 ex. waterral, roepend, moerasbosje Broekweg
04 12 2005: 1 ex. waterral, roepend, prielengebied
06 12 2005: 2 ex. waterral, roepend, Westerpark
24 12 2005: 1 ex. waterral, roepend, Buytenpark
17 01 2006: 2 ex. waterral, roepend, Westerpark
24 01 2006: 1 ex. waterral, roepend, ringsloot sprinterlijn De Leyens.
12 03 2006: 4 ex. waterral, roepend, Westerpark
13 03 2006: 1 ex. waterral, roepend, ringsloot Sprinterlijn De Leyens.

Let vooral op de piek in november !

11. Grote invasie van grote barmsijs

Peter van Wely

Adri de Groot

Fig. 16 De grote barmsijs

Op een zondagochtend in november, luisterde ik naar een uitzending van 'Vroege vogels'.

Ik hoorde dat er op 11 november 2005, op één ochtend 1638 exemplaren van de grote barmsijs, in de vangnetten van een ringstation in de duinen van Noord Holland zaten. Dat was dus overwerk voor de 'ringers'. Er bleek zelfs één exemplaar met een ring uit China bij te zitten. Dat betekent, dat deze vogel in een van de vorige winters uit zijn broedgebied in het hoge noorden, in ZO-richting was weggetrokken, was gevangen en geringd in zijn winterkwartier in China en weer was teruggevlogen. Diezelfde vogel was met een zwerm soortgenoten het afgelopen jaar in W tot WZW richting vertrokken, en zo in Nederland terecht gekomen.

Wat een seizoen! Dit was na de invasies van pestvogel en zwarte mees, alweer de 3^e invasiesoort! In ieder geval stelde ik mij er veel van voor, om een aantal grote barmsijsen eventueel in Zoetermeer te kunnen waarnemen. Maar dat viel tegen. Met moeite heb ik slechts een paar exemplaren kunnen ontdekken.

- 27 11 2005: 1 ex. grote barmsijs, roepend, Leidsewallen
- 1 ex. grote barmsijs, roepend, Buytenpark
- 28 11 2005: 1 ex. grote barmsijs, roepend, Vernèdesportpark
- 25 12 2005: 1 ex. grote barmsijs, roepend, Prielengebied en bij de Noord AA
- 38 ex. kleine barmsijs in de elzen langs de Broekwegzijde.

Er zat geen enkele grote barmsijs tussen, ondanks het met mijn verrekijker zeer zorgvuldig afzoeken van alle exemplaren.

Maar op 15 januari 2006!:

45 ex. kleine barmsijs en 1 ex. grote barmsijs erbij !

Qua grootte, kleur en vooral het geluid was deze er gemakkelijk tussenuit te halen.

In de elzen aan de Broekwegzijde.

De grote barmsijs, *carduelis flammae flammae*, is de noordelijke ondersoort. Hij heeft prachtige rugstrepen, is licht gekleurd als met rijp bedekt. Hij heeft een veel luidere roep en is een wintervogel.

De kleine barmsijs, *carduelis flammae cabaret*, is de zuidelijke ondersoort. Hij is kleiner en veel bruiner van boven. Hij heeft een minder schelle roep en broedt sinds 1987 in Nederland vooral op de Waddeneilanden en in de kustduinen. Het is een vrij algemene wintervogel.

22 03 2006 3 ex. kleine barmsijs, roepend in elsen tegenover Marsmanhove 2

De andere ondersoorten van het barmsijsen-complex, laten we even buiten beschouwing, omdat ze in dit verhaal geen rol spelen.

Conclusie:

Alle grote barmsijsen die ik in Zoetermeer waar heb genomen, waren álle solitair, maar zij maakten herrie voor tien! Alleen de 'gewone' kleine barmsijs was ter plaatse in groepen waar te nemen.

In Zoetermeer was dus van een spectaculaire invasie van de grote barmsijs géén sprake!

12. Grote invasie van zwarte mees in Zoetermeer,

Peter van Wely

Adri de Groot

Fig. 17 De zwarte mees

Dit is een reactie op het stuk van Adri de Groot in het oktobernummer van dit kwartaalblad.

Adri de Groot schrijft hierin ondermeer, dat er wél een invasie van de zwarte mees was gemeld, maar dat op 23 september 2005 hiervan niets meer in het Prielbos, bij de Broekweghzijde of in het Buytenpark viel waar te nemen. Hij suggereert dat de invasie van zwarte mezen, broedvogels die oorspronkelijk thuishoren in dennenbossen in het oosten en zuiden van het land en hier en daar in de duinen, de 'kale' stad Zoetermeer links laat liggen en zijn heil in het bos- en duingebied zoekt. Aangezien ik vrijwel iedere dag waarneem in Zoetermeer, wil ik dit hierbij graag weerleggen en aantonen. De meeste zwarte mezen zaten *niet* in het prielengebied, maar *juist* in de woonwijken van Dorpsstraat tot zelfs middenin het Stadshart! Van de Cesar Franckrode tot en met de Zwaardslotseweg enz. Dit heeft mijns inziens weinig met bos en duin te maken.

Hieronder volgt een overzicht van mijn waarnemingen:

20 09 2005: 3 ex. zwarte mees, roepend, Vlamingstraat

21 09 2005: 3 ex. zwarte mees, roepend, 'oude' Buytenparkje;

5 ex. zwarte mees, roepend en fouragerend, Telemannrode;

2 ex. zwarte mees, roepend in populieren langs de Zwaardslotseweg;

2 ex. zwarte mees, roepend in jonge boompjes op 2 meter hoogte, Denemarkenlaan

(N.B.: De topdag was dus duidelijk 21 september 2005.)

22 09 2005: 2 ex. zwarte mees, roepend, prielengebied

Hierna gaan er gaten vallen. Pas drie weken later weer waarnemingen:

16 10 2005: 2 ex. zwarte mees, roepend, in jonge aanplant, Dublinstraat

20 10 2005: 2 ex. zwarte mees, roepend, Dorpsstraat

Hierna is er een lange periode niets meer waar te nemen. Maar:

18 12-2005: 1 ex. zwarte mees, roepend, Dorpsstraat

28 12 2005: 1 ex. zwarte mees, *zingend*, in Atlasceder, tuin Cesar Franckrode

15 01 2006: 1 ex. zwarte mees, in zit op sprinteradiuct, Vlamingstraat

16 01 2006: 2 ex. zwarte mees, roepend, Cesar Franckrode

01 02 2006: 2 ex. zwarte mees, roepend, Cesar Franckrode

04 02 2006: 1 ex. zwarte mees, roepend, Du Perronhove ;

1 ex. zwarte mees, *zingend*, Hildebrandhove

07 02 2006: 1 ex. zwarte mees, roepend in Pinus soort, Panamapad

13 02 2006: 1 ex. zwarte mees, *zingend*, 'oude' Buytenparkje

05 03 2006: 1 ex zwarte mees, roepend, Vlamingstraat

Dit is op dit moment de actuele situatie in Zoetermeer.

Ik wil hiermee aantonen, dat ik in één trek/winterseizoen nog nooit zoveel zwarte mezen in Zoetermeer heb waargenomen. Wat opvalt, is dat verreweg de meeste waarnemingen in de bebouwde kom werden gedaan, soms op de meest vreemde plaatsen.

De influx vond vooral plaats in de 3e week van september, met als topdatum 21 september 2005.

Wat verder opvalt is, dat ik soms dagenlang geen zwarte mezen zag of hoorde, maar dat ze ineens weer hier en daar opdoken. Hoogst waarschijnlijk waren dat weer nieuwe exemplaren.

Uitzonderlijk is de lange periode van 20 september 2005 tot 13 februari 2006. Ik heb dit bij eerdere invasies nog nooit meegemaakt in Zoetermeer.

Het aantal *zingende* exemplaren was opvallend. Het is vrij bijzonder, als je in één straatje, koolmees, pimpelmees en zwarte mees hoort zingen. Dan denk je heel even niet in Zoetermeer te zijn.

Conclusie: Sinds ik vanaf december 1969 aan het waarnemen ben, is de invasie van 2005-2006 de grootste en langdurigste in Zoetermeer. Let wel, ik heb het hier alleen over deze stad.

13. Over pestvogels gesproken

Peter van Wely

Adri de Groot

Fig. 18 De pestvogel

1. Mijn eerste waarneming van pestvogels in Zoetermeer zal ik nooit vergeten. Dat was op 18 december 2004, in het verlengde van de Cesar Franckrode, in een tuin, grenzend aan het 'oude' Buytenparkje. De roepende kreet 'sirra-sirra', is zeer kenmerkend. Het waren drie exemplaren bij elkaar. Helaas bleven ze daar maar kort zitten. Aangezien zij richting Meerzicht vertrokken, heb ik aldaar tevergeefs de gehele wijk en alle tuinen uitgekamd, maar niets meer gezien.
 2. Toen mijn broer uit Delft, mij onlangs meldde dat er pestvogels bijna in zijn achtertuin zaten en waarschijnlijk nog meer vogelaars, was ik bijna niet meer te houden. Maar aangezien het al tegen de avond liep, ondernam ik geen actie om direct te gaan kijken.
 2. De volgende dag, maandag 16 januari 2006, zou ik erop af gaan. Maar toen mijn broer mij die ochtend om 10.00 uur belde en zei dat de pestvogels 'gevlogen' waren, zo ook de vogelaars, was de teleurstelling aanvankelijk groot. Echter, deze sloeg direct om in blijdschap, omdat hij meldde dat er 15 exemplaren pestvogels in Leidschendam ter hoogte van de Burg. Smeenslaan en de Noordsingel zaten. Dat was goed en snel te fietsen voor mij. Vol verwachting fietste ik in hoog tempo gewapend met mijn verrekijker naar de aangegeven vindplaats, maar helaas was er geen mallemoer te zien. Zelfs geen enkele vogelaar en dat was een slecht teken. Ik heb alles nagekeken, alle bessenstruiken langs de flat; de Burg. Smeenslaan heb ik drie keer heen en weer gelopen. Zelfs heb ik nog een paar andere flats en de bessenstruiken aldaar onder handen genomen.
- Wat had ik ineens de 'pest' aan die vogels gekregen! Teleurgesteld en moe ben ik thuisgekomen en met de twee katten op de bank in slaap gevallen. Ja, ik word een dagje ouder... Geheel ontnuchterd ging ik op 17 januari 2006 een verjaardagskaart kopen in het winkelcentrum Buytenwegh. Terwijl ik naar mijn fiets liep, zag ik opeens een pestvogel voorbij vliegen... Ik ben nog nooit zo snel gedemarreerd! Meteen het tunneltje onderdoor, en jawel, daar zat hij of zij in een struik langs de sprinterbaan in de H.M. van Randwijkhove. Het was er maar één, maar wel een pestvogel! Het geluk ligt soms vlakbij huis!
3. Op zaterdag 28 januari 2006, fietste ik bij stralend zonnig winterweer en een NO-wind een rondje Buytenpark, om tussen de smienten en krakeenden naar twee nonnetjes te zoeken. Plotseling kwamen daar twaalf pestvogels laag voorbij vliegen, tegen de NO-wind in, onder een prachtige belichting! Wat was dát een ongelooflijk mooi gezicht.

De moraal van dit verhaal:

Als je maar vaak genoeg waarneemt in je eigen Zoetermeer, loop of fiets je er vanzelf tegenaan!!!!

14. En dan nóg wat...

Peter van Wely

Johan Vos heeft in het laatste nummer het paddenstoelenartikel van Sinie zo verminkt, dat er onzin staat. Sinie heeft NIET geschreven dat de *stropharia aurantiaca* een nieuwe soort was. De soort wordt al jaren gevonden. Dus als J.V. de passie preekt: boer pas op je kippen....

Aangezien Johan Vos zich niet met paddenstoelen bezighoudt, kan hij ook niet weten, of een soort nieuw of niet nieuw is voor Zoetermeer. In het geval van de *stropharia aurantiaca* is dit dus niet het geval.

Stropharia aurantiaca wordt al gemeld in het kwartaalblad nr. 7 pagina 13 en 19.

Stropharia aurantiaca profiteert van de klimaatopwarming en van de steeds meer voorkomende schorssnipperpaden. Het aantal is vooral toegenomen in de negentiger jaren, toen er een serie warme zomers op rij was. De vondsten komen allemaal uit het prielengebied en betreffen vaak honderden exemplaren.

Johan Vos

Wij aanvaarden natuurlijk onmiddellijk de autoriteit van Peter van Wely. Ik heb inderdaad niet zoveel verstand van paddenstoelen. Daarom was het niet mijn bedoeling de passie te preken, ik heb alleen geprobeerd het verslag van de paddenstoelenwerkgroep naar eer en geweten in het Kwartaalblad op te nemen. Ik zal op mijn kippen letten.

15. Goudhaantjes in Rokkeveen

Sheila Bakker

Sheila Bakker

Fig. 19 Het goudhaantje

In de tuin van de familie Bakker in Rokkeveen werden deze winter in de dennen in de tuin regelmatig goudhaantjes waargenomen. Deze opvallend kleine en bewegelijke vogeltjes zijn als broedvogel sterk gebonden aan naaldbos, maar buiten het broedseizoen is hun verspreiding ruimer. In de Zoetermeerse parken worden ze in de winter dan ook regelmatig waargenomen. Dit goudhaantje is door Sheila Bakker vanuit de huiskamer op 25 januari geportretteerd.

16. Mussenonderzoek Zoetermeer

Arno van Berge Henegouwen

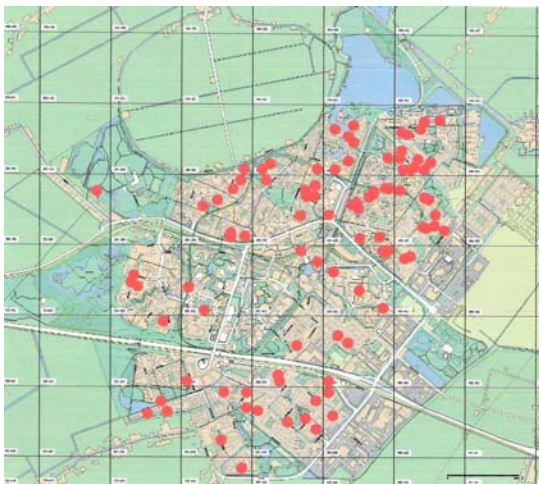

Fig. 20 Mussenwaarnemingen t/m maart 2006

De oproep in Zoetermeer magazine heeft veel respons opgeleverd. Er zijn inmiddels huismussen gemeld van zo'n 80 plaatsen. Daarvan is ongeveer de helft afkomstig uit de bevolking van de stad

Nu het voorjaar begonnen is, is ons opgevallen, dat de huismussen nu ook op andere plaatsen verschijnen in de stad waar ze eerder toen de actie startte in de winter niet gezien werden. De actie trekt veel belangstelling in de pers.

Binnenkort zal opnieuw publiciteit gezocht worden om meldingen te genereren. Er is al een patroon te onderscheiden in de verspreiding. Aan het eind van het jaar hopen we die getoetst te hebben.

Op de komende stadsvogelconferentie (zie blz.31) is de huismussenactie opgenomen in een stand. Het parool: blijf melden. Geef het liefst het adres met huisnummer op waar u mussen ziet en geef indien mogelijk de totale aantallen en het aantal mannetjes op.

Graag meldingen naar de volgende website:

<http://www.huismus.vwgzoetermeer.nl/>

17. Zoetermeerse waarnemingen uit het vogeldagboek

Adri de Groot

Maandag 2 januari

De juveniele roodkeelduiker verblijft nog steeds op de Zoetermeerse plas. Een nogal ongebruikelijke pleisterplaats voor een kustvogel. Kenmerkend verschil met de daar eveneens zwemmende (en kleinere) futen: de schuin opgeheven snavel. En in de meerpolder 29 kleine zwanen.

Maandag 9 januari

Adri de Groot

Fig. 21 De goudvink (man)

In het oude Buytenpark heb ik gisteren 3 mannen en 3 vrouwen goudvinken gezien, foeragerend op de zaden van de esdoorn. Ten minste één man maakte het trompettergeluid van Oost-Europese goudvinken. De kleurencombinatie van de man is beschaafd fantastisch: rood, grijs, wit en zwart. Omdat het weer vandaag veel beter was om te fotograferen, hoopte ik ze weer te treffen, maar ik heb er vanmiddag geen gezien of gehoord.

In het Westerpark met moeite 4 ransuilen in de begroeiing kunnen ontdekken. Er riepen 2 waterrallen bij het vogeleiland en bij de eerste parkeerplaats langs de Heuvelweg een zestal goudhaantjes. Het zijn de kleinste Europese vogels, bijna niet te fotograferen, zo snel.

Vrijdag 13 januari

Een uurtje rondgekeken in het oude Buytenpark, niets. Ik wilde weggaan maar dat vrijdag de 13e bijgeloof is, bleek wel: daar klonk het melancholische puuh van de goudvink (er zat vanmiddag geen Russische trompetter tussen). Eerst 1 man en 1 vrouw op de zaden van de esdoorns, even later in een struik waar ze de knoppen opvrat 2 mannen en 3 vrouwen. Die vloegen kort daarop weg naar de huizen aan de Chopinrode. Van buurtbewoners hoorde ik dat ze regelmatig in hun tuinen komen drinken.

Woensdag 25 januari

Vanmiddag naar het Westerpark geweest. Het was echt al een tijdje terug dat ik sijsjes had gezien en gehoord. De boomtoppen lijken te zingen als sijsjes zich laten horen. Het klinkt als lieflijke sireneliëden. Bovenin de elzen zaten ze de zaadjes uit de propfen te peuten. Om ze te fotograferen moest de telescoop bijna recht omhoog, zo hoog zaten ze. Een stuk of tien. De mooie mannen met (groen)geel pak en zwarte biezen kreeg ik niet voor de lens.

Vrijdag 27 januari

Het is een groot verschil of je meerkoeten ontmoet in parken of op "wilde" meren. In de "vrije" natuur gedragen ze zich als echte vogels en ontwijken ze je. In parken niet. Daar rekenen ze op een stuk brood. Tal van mensen kunnen de verleiding van die vragende ogen niet weerstaan. Dat werd bevestigd in het Westerpark. We stonden op een brugje toen er een meerkoet op ons toe kwam zwemmen. Diverse keren keek hij omhoog waar zijn rantsoen bleef: minutenlang bleef hij schooieren. "Dan niet" zal hij gedacht hebben, "onwillig volk vandaag" en hij vloog weer weg naar een plek met mensen die misschien wel brood op zak hebben.

Dinsdag 31 januari

Adri de Groot

Fig. 22 Jonge zilvermeeuw met mossel

Vandaag urenlang in het Prielbos "gehangen", lekker rustig. Eén man met loslopende hond. Ook het bos zelf hield zich koest. De gebruikelijke bosvogels plus een achttal sijsjes. Hard timmerende spechten, roepende boomkruipers. De meeste paddestoelen waren "verwelkt". De sfeer in dit stukje natuur blijft apart.

Verder 68 kleine zwanen geteld in de Zoetermeerse Meerpolder. In het Westerpark 2 ransuilen. Op de Zoetermeerse Plas kon ik tussen de talrijke eenden de roodkeelduiker niet vinden. De Zoetermeerse Plas moet bijzonder rijk zijn aan mosselen. Aan de lopende band zie je dat meerkoeten en andere watervogels ze opduiken, maar ook meeuwen eten ze graag, zoals deze jonge zilvermeeuw.

Maandag 6 februari

Kleine zwaan met zender in forse gele halsband (code 924A) in de Meerpolder temidden van 56 soortgenoten. De hoop is natuurlijk dat als deze kleine zwaan eind dit jaar uit het broedgebied in het hoge Russische noorden terugkeert, hij of zij (dat is nog niet helemaal duidelijk, mogelijk een vrouw) alle gegevens over broedgebied en foerageerplaatsen prijsgeeft. Dat is onmisbare info om deze prachtige vogels te kunnen beschermen.

Dinsdag 7 februari

In diepe plassen verzamelen zich in februari vaak flinke aantallen dodaarzen. Dit jaar nog geen grote groepen gezien. Aan de zuidkant van de woelige Zoetermeerse plas zwommen vanmiddag twee dodaarsjes. Ter afsluiting in het Westerpark nog 6 ransuilen gezien. Als de bommen gaan uitlopen zullen de uilen niet meer te zien zijn op hun roestplaatsen.

Donderdag 9 februari

3 grote zilverreigers in het SBB-gebied Noord-Aa, ten noorden van de Zoetermeerse plas en 1 in de Meerpolder. Daar 76 kleine zwanen.

Woensdag 22 februari

Een bergeend in de Meerpolder en erboven een dichte bol spreeuwen. Dan weet je het al: roofpiet in de buurt. Het was een sperwer die een spreeuw wist te isoleren, maar deze ontsnapte door in een geriefbosje te duiken.

Adri de Groot

Fig. 23 Dit verliefde stel halsbandparkieten had alleen maar oog voor elkaar.

Dinsdag 7 maart

In het oude deel van het Buytenpark waren vanmiddag twee paartjes halsbandparkieten druk bezig met de inspectie van nestholtes.

Donderdag 9 maart

In het Buytenpark een vrouw roodborsttapuit en een boomkruiper

Maandag 27 maart

In Oosterheem een koppeltje patrijzen. Ik houd geen statistieken bij maar soms denk ik wel eens dat ik meer patrijzen zie dan voorheen. Als dat al zo is komt dat wellicht door een beter slootkantenbeheer plus dat jagers de laatste jaren deze schuwe en nog steeds zeldzame vogels met rust laten.

18. De riviergrondel

Johan Vos

Ben Crombagh

Fig. 24 De riviergrondel

Riviergrondels (*Gobio gobio*) behoren tot de karperfamilie. Deze fraaie bronskleurige bodembewoner kan maximaal 20 cm lang worden en is uitgerust met een onderstandige bek (Kwartaalbericht nr. 44, plaatje, blz. 24) en twee tastdraden in de mondhoeken. Riviergrondels hebben de gewoonte om in dichte scholen de bodem af te struinen.

Levenswijze en -voorwaarden

Riviergrondels leven tot op een diepte van ongeveer een meter, hoofdzakelijk van makrofauna; kreeftjes, insectenlarven en wormpjes behoren tot het dagelijks voedsel. Het voorkomen van geschikte paaiplaatsen is een belangrijke voorwaarde voor deze soort. Het gaat om met waterplanten begroeid helder en ondiep water.

Het paaien gebeurt bij een watertemperatuur van tussen de 12 en 17 graden Celsius, in de periode april-juni.

De eieren worden los of in klontjes afgezet op stenen of planten(wortels). De jonge grondels zwermen vervolgens in grote scholen uit op de paaiplaatsen en kunnen na het eerste jaar een lengte van zo'n 7 cm bereiken.

Hoewel riviergrondels in eerste instantie gezocht moeten worden in (rivier)water boven zand- en grindbodems, waren deskundigen indertijd toch van mening dat ook deze soort op de Zoetermeerse vissenzoekkaart thuishoorde.

Natuurlijke verspreiding

De soort komt in Nederland vrij algemeen voor in stromend water, maar kan ook plaatselijk in diverse stilstaande wateren opduiken;

enige mate van watervervuiling is daarbij geen belemmering. Opmerkelijk is dat veenbodems gemeden worden. Een verklaring voor die grillige verspreiding kan zijn dat riviergrondels bekend staan als zwervers. De Nie zegt hierover in de Atlas van de Nederlandse zoetwatervissen dat van elke populatie riviergrondels ongeveer tweederde honkvast is. Ze hebben dus een sterke neiging hun geboortegrond te verlaten, nieuwe wateren op te zoeken en eventueel te koloniseren.

Consumptie in het verleden

Hoewel het gaat om relatief kleine vissen, stond de riviergrondel in het verleden nog wel eens op het menu. Waarschijnlijk had dit meer te maken met de overvloedige aanwezigheid van deze vis, dan met de geweldige smaak. Toch zijn er ook berichten van experts bekend die spreken van een delicatessen, mits goed en zorgvuldig schoongemaakt.

Maar wie heeft daar tegenwoordig nog tijd voor?

Zoetermeerse waarnemingen

Tot nu toe is de riviergrondel 3 keer waargenomen. In 2001 troffen onderzoekers van StEA (Stichting Ecologisch Advies) de soort aan achter de vooroever aan de noordoostzijde van het Buytenpark. Er werden 7 exemplaren gevangen. Opgemerkt werd dat "het zeer waarschijnlijk is dat de soort in de oeverzone heeft gepaaid".

De tweede waarneming stamt uit 2004. Oostelijk van het van Tuijllpark werd de riviergrondel gevangen in een wat bredere vaart. Over de soort wordt opgemerkt dat die vaak wordt aangetroffen op plaatsen waar de bodem wat zanderig is, bijvoorbeeld bij bruggen en duikers waar door verhoogde stroming geen fijn substraat neer kan slaan. En in 2005 werd de soort weer in het Buytenpark op precies dezelfde plek als in 2001 gevangen. Dit keer ging het om 5 jonge exemplaren. Conclusie: de kans is dus groot dat "deze baai structureel als paaiplaats gebruikt wordt". Een mooi resultaat van de aanleg van deze natuurvriendelijke oevervariant.

Wetgeving

De riviergrondel valt onder de visserijwet en geniet daardoor geen bescherming in het kader van de Flora- en faunawet.

19. Slakken en schelpen in Zoetermeer: Posthorenslak

Lodewijk van Duuren

Inleiding

Het nieuwe publieksproject van de KNNV voor 2006 luidt: Waterbeestjes gezocht! In het begeleidende boekje Waterbeestjes in beeld zijn drie soorten weekdieren opgenomen: zwanenmossel, poelslak en posthorenslak. Over deze laatste soort gaat dit artikel.

Fig. 25 De posthorenslak

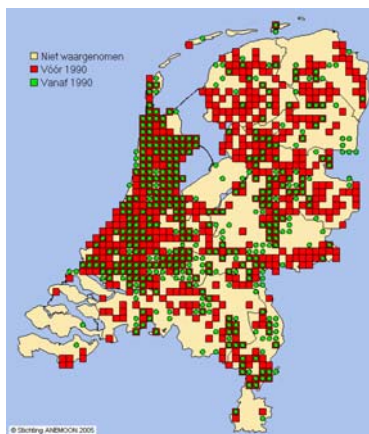

Fig. 26 Zijn verspreiding

Fig. 27 De posthoren

Beschrijving

De posthorenslak is een vrij forse zoetwaterslak met een dik schijfvormig huisje (zie Fig. 25). Op de kop van het dier bevinden zich lange draadvormige tentakels met aan de basis de ogen.

Het bloed van de posthorenslak bevat hemoglobine (rode bloedkleurstof), waardoor het dier vrij lang onder water kan blijven. Het bloed geeft het dier een roodachtige kleur.

Voorkomen

De posthorenslak is een algemeen voorkomende zoetwaterslak in Nederland met een zwaartepunt in West-Nederland (zie Fig. 26).

Van deze slakkensoort heb ik tot nu toe alleen lege huisjes in Zoetermeer gevonden, maar ongetwijfeld zal de soort op veel plaatsen in levende lijve aangetroffen kunnen worden. De huisjes werden verzameld lang de middensloot van de Zoetermeersche meerpolder (30.47.52 en 30.47.53 in 2001) en in de heemtuin in het Westerpark (30.57.31 in 2003).

Ecologie

De posthorenslak komt voor in rijk met planten begroeid stilstaand of langzaam stromend water. Hij leeft voornamelijk op de bodem van het water en eet daar allerlei plantaardig en dierlijk, meestal rottend, materiaal.

Waterspin

De waterspin (*Argyronata aquatica*) is de enige spin die vrijwel zijn gehele leven in het water doorbrengt. De waterspin leeft doorgaans langer dan een jaar. De wijfjes van de waterspinnen gebruiken bij voorkeur lege posthorenslakken om te overwinteren. Ze vullen het lege slakkenhuis met lucht en sluiten het huisje met spinsel af. De huisjes gaan nu drijven en de spinnen overwinteren erin. Voor dit doel worden ook wel huisjes van de grote poelslak gebruikt. De posthorenslak heeft dus blijkbaar het meest geschikte formaat voor deze spin.

Namen

Vanwege de vorm is de Posthorenslak (*Planorbarius corneus*) genoemd naar de vroeger door de posterijen gebruikte horen (Fig. 27). Ook in het Duits heet de slak Posthornschncke. De Engelse naam is Trumpet Shell of Great Ramshorn Snail. Ook de soorten van het genus *planorbis*, waaraan de posthorenslak verwant is, heten in het Engels ramshorn snail naar de gelijkenis met een ramshoorn. Een oudere naam voor de soort is *planorbis corneus*. De wetenschappelijke naam die gevormd is uit *Planorbis* en *-arius* (= toebehoren aan) duidt nog die verwantschap aan. *Corneus* (Lat.) betekent van

hoorn. Dit slaat waarschijnlijk op het hoornkleurige uiterlijk van het huisje. De Franse naam planorbe corné is eigenlijk een Franse variant van de wetenschappelijke naam.

Literatuur

Marijke van Damme-Jongsten (2006) Het nieuwe project van de KNNV voor 2006: Waterbeestjes gezocht!
 Bert Higler, 2006. Waterbeestjes in beeld. KNNV uitgeverij, Utrecht.
 A.W. Janssen en E.F. Vogel (1965) Zoetwatermollusken in Nederland. NJN, Amsterdam.

20. Vaak voorkomende grassen, russen en zeggen in de stad
Taeke de Jong

Ik ben gefascineerd door grassen, maar kan ze vaak niet op naam brengen. Daarom heb ik de meest voorkomende grassen hieronder verzameld. Misschien hebben jullie er ook wat aan. Als je verder wilt, moet je Aichele; Schwegler, Hofman (2002) Grassengids (Baarn) Tirion kopen. Misschien biedt het schema op blz. 25 een goede toegang tot dit boek.

20.1. Echte grassen

Stengel rolrond, nooit driekantig, meestal hol, geleed. Bladeren in twee rijen langs de halm, bloemen verenigd in aartjes, die op hun beurt aren, trossen of pluimen vormen. (Kelle; Sturm, 1980)

Aargrassen, zoals tarwe, rogge, gerst

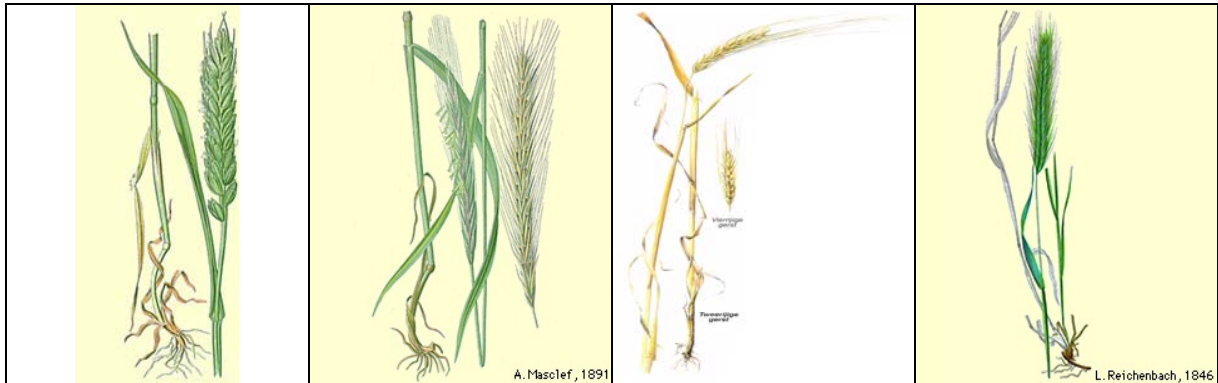

Fig. 28 **tarwe**
 korte naaldjes

Fig. 29 **rogge**
 'geschoren' naaldjes

Aichele; Schwegler (2002)
 Fig. 30 **gerst**
 lange naaldjes

Fig. 31 **kruipertje**
 kruipt omhoog in je mouw

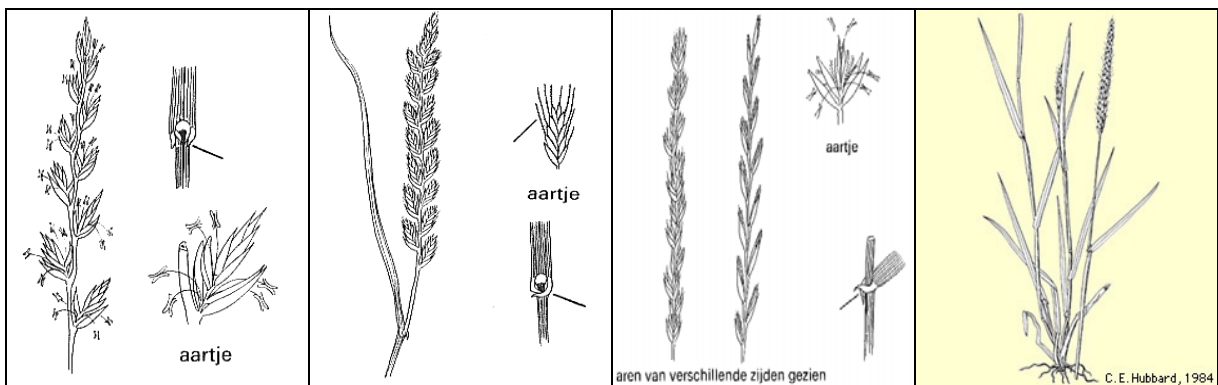

Fig. 32 **engels raaigras**
 zonder naaldjes

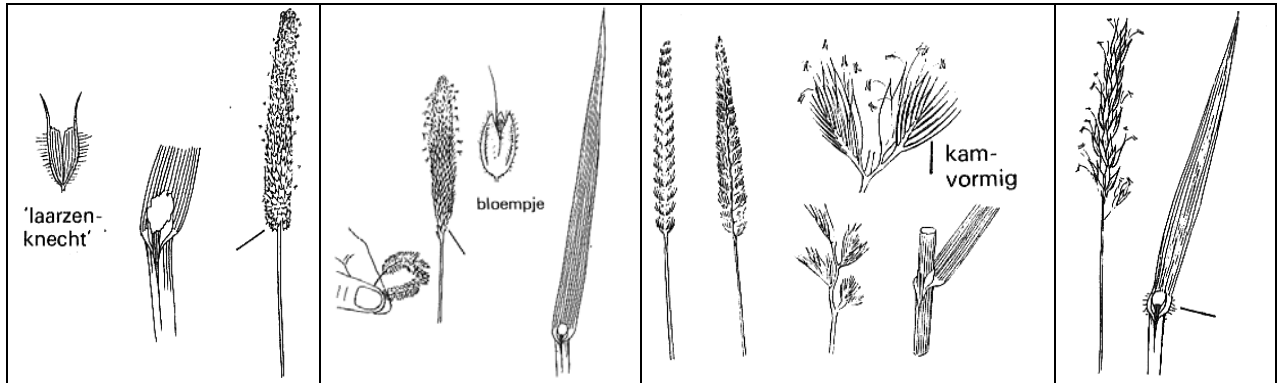
Fig. 33 **italiaans raaigras**
 met naaldjes

Kelle; Sturm (1980)
 Fig. 34 **kweek**
 3D

Fig. 35 **duist**
 geen aargras, zie 0

Aarpluimgrassen

De aartjes staan op vertakte of dermate korte steeltjes, dat de bloeiwijze op een aar lijkt. Buigt men deze echter om de vinger, dan worden de korte steeltjes zichtbaar, zoals bij de Vossestaart.

Kelle; Sturm (1980)

Fig. 36 **timotheegras**
ronde onderkant

Fig. 37 **grote vossestaart**
aflopende onderkant

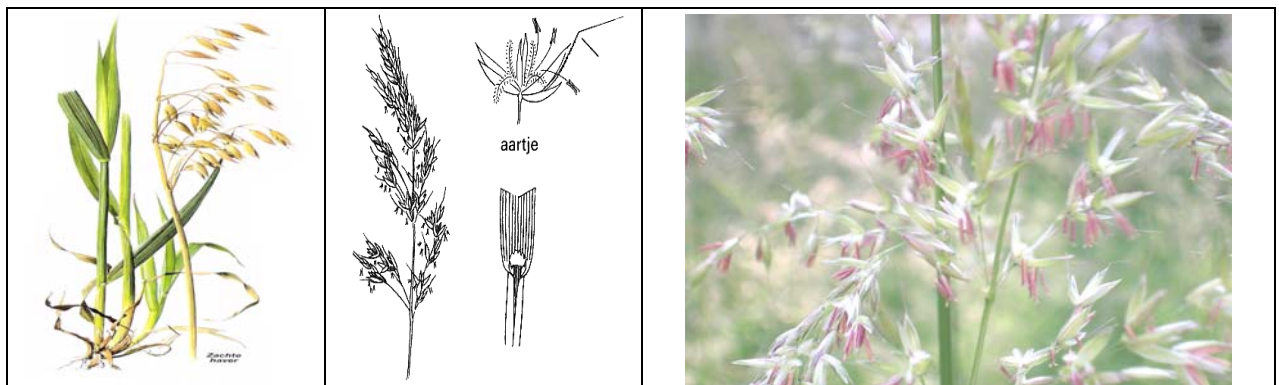
Fig. 38 **kamgras**

Fig. 39 **reukgras**
ruikt lekker

Geknikte vossestaart lijkt op de grote vossestaart, maar heeft een knik in zijn stengel.

Pluimgrassen zoals haver

De aartjes hebben een zichtbare steel.

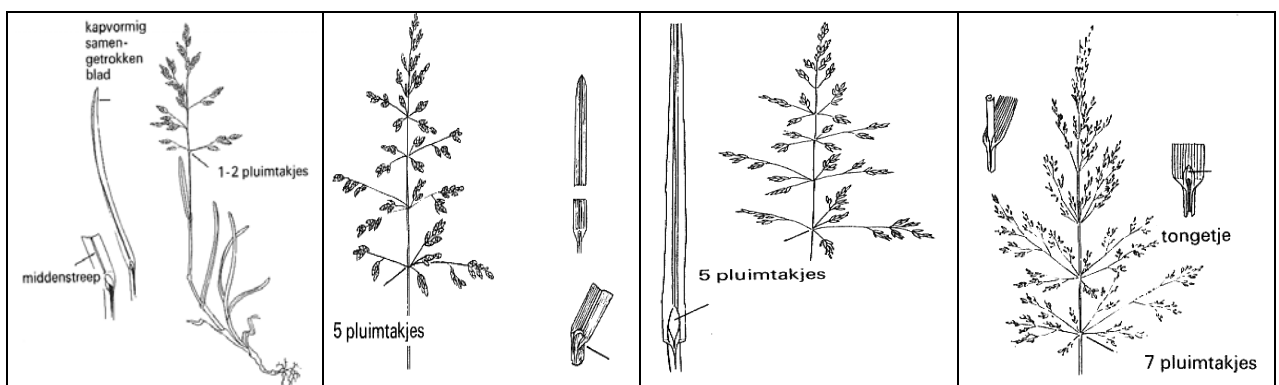

Kelle; Sturm (1980)

Fig. 40 **haver**

Fig. 41 **glanshaver**

Fig. 42 **bloeiende glanshaver**

Kelle; Sturm (1980)

Fig. 43 **straatgras**
onderste: 1-2 pluimtakjes

Fig. 44 **veldbeemdgras**
gladde stengel

Fig. 45 **ruw beemdgras**
onder de pluim ruw

Fig. 46 **fioringras**
onderste: 7 pluimtakjes

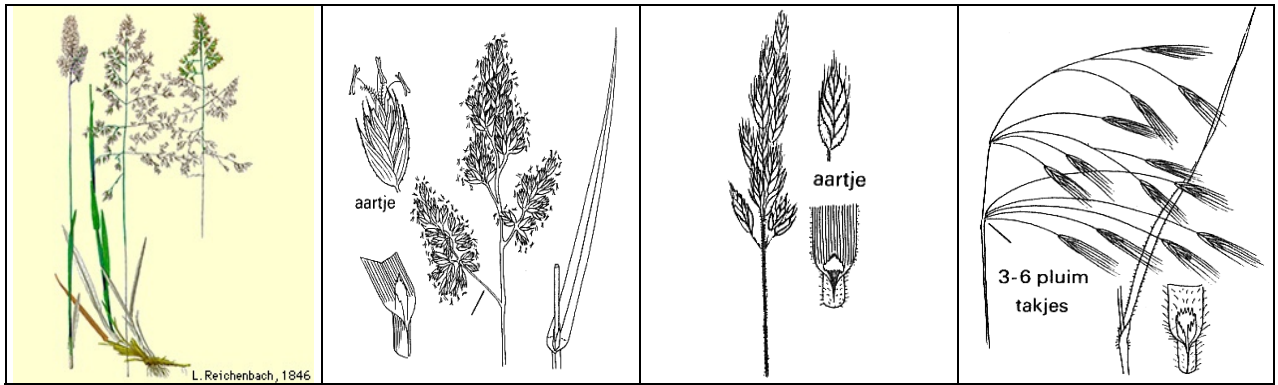

Fig. 47 *gestreepte witbol*
zachtbehaarde stengel

Fig. 48 *kroppaar*
aren als losse proppen

Fig. 49 *zachte dravik*
compacte aartjes

Fig. 50 *ijle dravik*
lange, hangende stelen

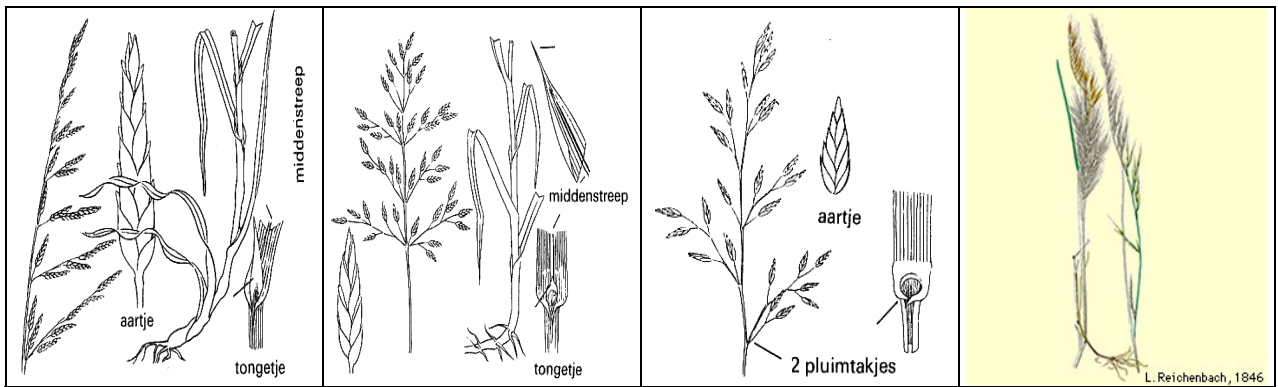

Fig. 51 *mannagras*

Fig. 52 *liesgras*

Fig. 53 *rood zwenkgras*

Fig. 54 *gewoon langbaartgras*

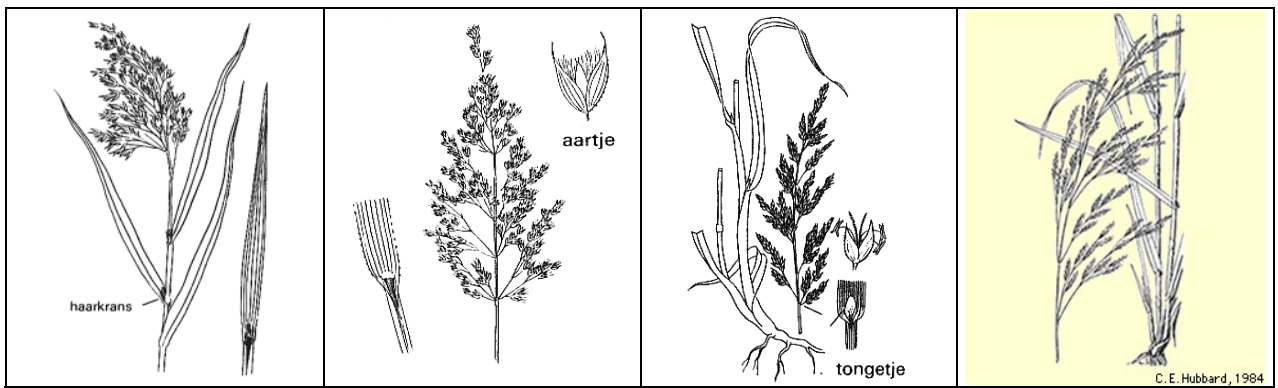

Fig. 55 *riet*

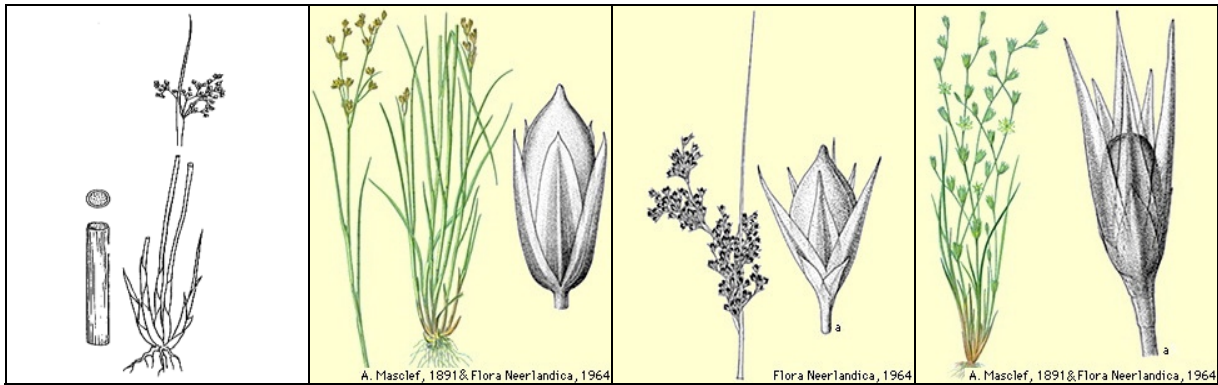
Fig. 56 *duinriet*

Fig. 57 *rietgras*

Fig. 58 *rietzwenkgras*

20.2. Russen

Stengel rond, met merg gevuld, meestal ongeleed. Bladeren lijnvormig.

Kelle; Sturm (1980)

Fig. 59 **pitrus**

Fig. 60 **zomprus**

Fig. 61 **zeegroene rus**

Fig. 62 **greppelrus**

Bij veldbiezen lijken de bladeren op die van grassen, langs de rand echter met lange zachte haren bezet. Vrucht met drie zaden.

20.3. Cypergrassen

Stengel meestal driekantig, met merg gevuld, ongeleed. Bladeren in drie rijen.

Kelle; Sturm (1980)

Fig. 63 **zegge**

Fig. 64 **ruige zegge**

Fig. 65 **valse voszegge**

Fig. 66 **oeverzegge**

Fig. 67 **gewone waterbies**

Fig. 68 **heen**

Wie hiermee niet uit de voeten kan moet een echte grassengids kopen.

Op de volgende bladzijde staat een schema dat de tabellen 1 en 2 van deze grassengids vervangt, zodat je meteen naar de goede tabel kunt zoeken.

Ik ga het deze zomer met dit blad naast de grassengids proberen.

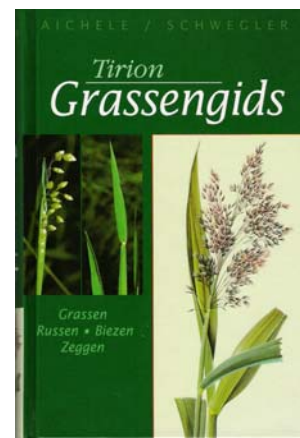

Fig. 69 **Aichele; Schwegler, Hofman**

20.4. Determinatie grasachtigen volgens Aichele; Schwegler (2002)

stengel	bladbreedte	bloei	bloeispil	aar	aartjes	tongetje	schutkafje	naald	tabel		
	<2mm	compact							3		
		los			< 4mm					4	
					4 - 12 mm			kort		7	
								lang		6	
							>15 mm		kamvorm	kamgras	5
	0,2 - 3cm	ongesteeld	recht	3D						9	
				plat						10	
			bochtig							8	
		gesteeld				kort				11	
						lang				12	
		vertakt	<1cm	meerbloemig			vliezig of ontbrekend	kort	kort		16
											17
				afgerond						>5mm	18
			1-2 bloemig						< 3,5		20
									>4	met	21
										zonder	22
			>1cm						kort		14
								lang		15	
		in groepjes								13	
>4cm								mais			

Aichele; Schwegler (2002)

Fig. 70 Grassen

stengel	doorsnede	bloei	loofblad	aartjes	uitlopers	tabel	
	driekantig	ongesteeld		geen aartjes		23	
				verschillend	met		27
					zonder		38
				gelijk	met		29
					zonder		30
		gesteeld	verschillend	met		31	
				zonder		32	
		gelijk			26		
		vertakt				25	
		aan de top				24	
	rond	ongesteeld	zonder			33	
			met			35	
		gesteeld	zonder			34	
			met	onder elkaar		39	
			radiaal			38	
vertakt					37		
aan de zijkant				36			

Aichele; Schwegler (2002)

Fig. 71 Cypergrassen en russen

20.5. Herkomst van de tabellen en afbeeldingen

Aichele; Schwegler, Hofman (2002) Grassengids (Baarn) Tirion
 Kelle; Sturm (1980) Prisma Plantengids (Utrecht) Het Spectrum

BUITEN DE VERENIGING

21. Natuurmonitoring Natuurvriendelijke oevers Meerpolderdijk

Johan Vos

Tilly Kester

Fig. 72 Natuurvriendelijke oever
Meerpolderdijk 2005

Ter gelegenheid van de oplevering van natuurvriendelijke oevers in de Leyens, onderaan de dijk van de Meerpolder heeft de gemeente in 2001 een aantal festiviteiten georganiseerd.

Voor de herinrichting plaatsvond heeft "Natuurbalans Limes-divergens" (ecologisch adviesbureau uit Nijmegen) in 2000 op verzoek van de gemeente de natuur in kaart gebracht. De volgende "groepen" zijn in het onderzoek betrokken: flora en vegetatie, dagvlinders, libellen, amfibieën, vissen en sprinkhanen.

Na deze "nulmeting" is vervolgens gemeten in 2002 (het jaar na de oplevering) en in 2005 voor het laatst. De metingen waren noodzakelijk om een goed beeld te krijgen van de "natuuropbrengst" die zo'n ingreep tot gevolg heeft. Uiteindelijk willen we natuurlijk graag weten of de in het vooruitzicht gestelde natuurdoelen met onze manier van werken ook daadwerkelijk bereikt worden.

Daar komt bij dat de komende jaren nog heel wat natuurvriendelijke oevers in Zoetermeer gerealiseerd worden met als recent voorbeeld de net gereed gekomen oevers aan de Floraplas in Rokkeveen, bij het Balijbos. In april gaat de gemeente, ook aan deze oplevering de nodige ruchtbaarheid geven.

Uiteraard hebben ook wij KNNV'ers de natuurontwikkeling (onder)aan de Meerpolderdijk de laatste 5 jaar met extra aandacht gevolgd. Zo heeft Peter van Wely nauwlettend de vlinderstand gevolgd en heeft de plantenwerkgroep de locatie een aantal maal op een avondbezoek getrakteerd. Tijd om de balans op te maken

De vegetatie-ontwikkeling en flora

Na de ingreep steeg het aantal plantensoorten van 111 tot 180 in 2002 en nam daarna weer af tot 138 in 2005. De aandachtsoorten, dat zijn door de Flora- en faunawet beschermde en/of nationaal zeldzame soorten (van de rode lijst) laten een wisselend beeld zien. Geheel volgens verwachting zijn toegenomen de soorten van natte standplaatsen zoals echte koekoeksbloem, gewone dotterbloem, rietorchis en waterpunge met als positieve uitschieter de harige ratelaar. Verdwenen of afgenomen zijn uitgezaaide soorten als bolderik, korenbloem, kamgras, paarse morgenster, grote kaardenbol en echt duizendguldenkruid, een niet alledaagse pioniersoort voor deze regio. Dit beeld kennen we overigens goed van de Zoetermeerse bodem. Opvallend is dat het zeldzame middelst helmkruid (*Scrophularia umbrosa* subsp. *neessii*) dat al voor de omvorming aanwezig was, dat in 2002 nog steeds en in 2005 wederom was.

De dagvlinders

In z'n algemeenheid geldt dat de dagvlinderstand de vegetatie-ontwikkeling volgt. Drie factoren zijn daarbij van belang: 1. de natuurlijke successie op de voedselrijke minerale kleibodem, 2. het maai-beheer en 3. de weersgesteldheid die sinds mensenheugenis zorgt voor goede en slechte vlinderjaren. Wat de eerste factor betreft kan gezegd worden dat de rijkdom aan bloeiende planten in de periode 2002-2005 volgens verwachting aanzienlijk is teruggelopen. Eénjarige, veelal ingezaaide soorten zijn van het toneel verdwenen en vervangen door overjarige waarbij zich vooral grasachtige soorten (riet!) een sterke positie hebben verworven. Van het beheer kan gezegd worden dat van het voorgestelde kleinschalige maatwerk weinig terecht is gekomen. Verder valt nog te vermelden dat 2005 de geschiedenisboekjes zal ingaan als een slecht vlinderjaar, dit in tegenstelling tot 2002. Het aantal soorten in 2005 is dan ook in vergelijking met 2002 gehalveerd en zit met 9 soorten weer op het niveau van 2000. De onderzoekers wijten de

achteruitgang voor een deel aan het maaibeheer en de suggestie wordt gedaan om in elk geval jaarlijks 10-20% van het oppervlak ongemaaid te laten staan. Opmerkelijk zijn de hoge aantallen argusvlinder in 2005! Deze soort was verreweg de meest waargenomen soort in het gebied.

De vissen

Van de gemeten groepen hebben de vissen optimaal van de omvorming geprofiteerd. In de periode 2002-2005 is de hoeveelheid riet sterk toegenomen, wat een zeer positieve invloed heeft gehad op de visfauna. In 2000 werden 8 vissoorten waargenomen, in 2002 waren dat er 7, maar het aantal individuen was sterk gestegen (met 43%) t.o.v. 2000. In 2005 werden 888 individuen gevangen verdeeld over 13 soorten. Blankvoorn, baars en rietvoorn samen maakten 89% van de vangsten uit. Verrassend was de vangst van bittervoorn (beschermd) en kroeskarper (rode lijst).

De amfibieën

De amfibieën zijn er in vergelijking met 2000 niet op vooruit gegaan. Net als in 2000 is ook in 2005 de voortplanting van 5 soorten in het gebied vastgesteld. Het gaat om de kleine watersalamander, de meerkikker, de middelste groene kikker, de bruine kikker en de gewone pad. Een mogelijke verklaring voor de wat teleurstellende aantallen kan zijn de predatie van eieren en larven door de toegenomen visfauna. Daarnaast neemt de schaduwwerking door de uitbreiding van het riet toe, waardoor het water minder snel opwarmt en opwarming in de vroege lente is noodzakelijk voor de voorspoedige ontwikkeling van eieren en larven.

René Krekels, bureau Natuurbalans-Limes divergens

Fig. 73 De glassnijder

De libellen

Om de libellenstand op z'n kwaliteit te kunnen beoordelen is het goed je te realiseren dat Zoetermeer zich in de libellenarmste regio "locale zeekleigronden van Zuid-Holland" van ons land bevindt. Volgens de verspreidingsgegevens van de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie worden hier 15 soorten waargenomen waarbij alleen lantaarntje, kleine roodoogjuffer en paardenbijter een duidelijke voorkeur hebben voor deze regio.

Het onderzoek aan de Meerpolderdijk heeft in 2005 13 soorten opgeleverd. Meest waargenomen zijn: kleine roodoogjuffer, gevolgd door lantaarntje en gewone oeverlibel. Het meest bijzonder waren: azuurwaterjuffer (9 keer), glassnijder (2 keer), viervlek (1 keer) en vroege glazenmaker (3 keer).

Vergelijking van de drie onderzoeksjaren toont aan dat de situatie in 2002 ten opzichte van 2000 spectaculair verbeterd is en dat 2005 ten opzichte van 2002 heeft gezorgd voor een stabilisatie. Sommige transecten leverden minder, andere meer soorten op.

De sprinkhanen

Daar er tot nu toe nog maar sporadisch naar sprinkhanen is gekeken in Zoetermeer is het moeilijk om de resultaten van dit onderzoek verantwoord te interpreteren. In kwartaalbericht nr. 49 (blz. 25) worden de Zoetermeerse waarnemingen zoals die tot dan toe bekend waren, gepresenteerd. Hetzelfde gebeurde in kwartaalbericht nr. 51, blz. 23 met de aan de Meerpolderdijk aangetroffen soorten en aantallen. Vermeldenswaardig is de waargenomen krasser, een in deze regio van Nederland zeldzame soort.

Conclusie

Het geheel overziende kan gezegd worden dat deze oeverzone door de omvorming optimaal geschikt is gemaakt voor een ontwikkeling richting natte ruigte. De natuur heeft hierop gereageerd met een verbeterde

vis- en libellenstand. Ongetwijfeld hebben ook de moerasvogels van deze verandering geprofiteerd maar deze groep is niet gemeten. De flora- en dagvlinderbevolking is sterk afhankelijk van het gevoerde éénvormig maaibeheer. Een meer gedifferentieerde aanpak leidt echter ongetwijfeld tot hogere kosten en of de gemeente bereid is dat te betalen is de vraag.

22. De natuurvriendelijke vijver van Winfried van Meerendonk

Tilly Kester

Winfried van Meerendonk

Fig. 74 De tuinvijver van Winfried

Vanwege het waterplan organiseer ik al sinds 2004 activiteiten voor bewoners die te maken hebben met de natuur in en om het water. Zo kunnen bewoners van Zoetermeer al twee jaar lang amfibieën en vissen doorgeven via de gemeentewebsite "Natuur in Beeld". Hiervoor is speciaal een zoekkaart gemaakt met alle in Zoetermeer voorkomende amfibieën en vissen erop. Maar ook aan de vraag wat je met water in de tuin kunt doen wordt de nodige aandacht besteed. Twee voor de hand liggende mogelijkheden zijn: regenwater opvangen in een regenton en een zo natuurvriendelijk mogelijke tuinvijver (laten) aanleggen. Om die laatste mogelijkheid toe te lichten heb ik gevraagd om deze avond te komen vertellen over de aanleg en de beleving van zijn eigen vijver.

Winfried van Meerendonk vertelde op inspirerende wijze over zijn ervaringen. Hij ging in op welke voor dieren aantrekkelijke planten er in en rondom zijn vijver groeien en welke dieren al een bezoek gebracht hebben of inmiddels vaste bewoners geworden zijn. Ook had hij de nodige attributen en boeken meegenomen om het een en ander te laten zien.

Door of dankzij de (helaas) kleine opkomst deze avond was er volop gelegenheid om direct alle spontaan opkomende vragen te beantwoorden. Hierdoor ontstond een zeer geanimeerde sfeer.

Winfried heeft altijd al de wens gehad om een vijver in zijn tuin aan te leggen en had er veel over gelezen. Met behulp van een powerpointpresentatie liet hij ons stap voor stap zien wat er bij de aanleg allemaal komt kijken. Hieronder een korte samenvatting.

Winfried is ca 5 jaar geleden begonnen. Je moet eerst kijken wat voor type vijver je in je tuin wilt. Een betonbak van bitumen met leem dichtsmieren of waar hij uiteindelijk voor koos: een vijver bekleed met vijverfolie. Vervolgens bepaal je de plek en na het uitzetten ga je de vijver in de gewenste vorm uitgraven. Daarbij houd je rekening met terrassen, niet te steile wanden, minimale en maximale diepte, een vijverrand die waterpas moet zijn en eventueel een stukje moeras grenzend aan de vijver.

De vijver wordt eerst met onderfolie en dan daar bovenop met folie bekleed. De randen van de vijver zijn afgewerkt met opstaand (kunst)hout, takken en stenen. Binnen 24 uur na het vullen moeten de onderwaterplanten erin gezet worden, eventueel in potten om woekeren te voorkomen. Om bacterielevens op gang te brengen kan je elders slootwater vandaan halen en dat aan de vijver toevoegen. Een zuurgraad lager dan 6 is niet gunstig voor het insectenleven. Winfried heeft zijn vijver in het voorjaar aangelegd en vervolgens heeft het 2 jaar geduurd voordat er eindelijk evenwicht ontstond. In het voorjaar komt de groei van draadalgen (flap) snel op gang, dus is het gunstiger om de vijver in het najaar aan te leggen. Dan is er meer tijd om een evenwicht te bereiken.

Welke planten heb je zoal nodig? Op de eerste plaats onderwaterplanten (die zuurstof produceren). Daarnaast moet minimaal 30% van de vijver bedekt zijn met drijfbladplanten, zeker wanneer de vijver op de zon ligt, dat zorgt voor schaduw en dus verkoeling. Ook heb je waterplanten nodig zodat de kleine watersalamander haar eitjes in de blaadjes kan vouwen. Helofyten (planten met verticale stengels) zijn essentieel voor larven van waterjuffers en libellen die langs de stengels omhoog kruipen om uit te kunnen sluipen. Amfibien als bruine kikker, kleine watersalamander en gewone pad komen meestal vanzelf.

Omdat er bij de vijver steeds wat gebeurt, ligt altijd een fotoestel klaar! Daardoor kon Winfried vanavond de nodige beelden van libellen en waterjuffers laten zien, zelfs van een waterjuffer onder water. De vuurjuffer, grote roodoogjuffer, gewone oeverlibel en platbuik passeerden de revue. Rondom en in de vijver staat een grote variatie aan planten waar naast libellen ook vlinders, hommels, bijen en zweefvliegen op afkomen. Daar zijn ook bijzondere soorten als de kleine vuurvlinder en de koninginpage (in 2003) bij. Naast de insecten hebben 15 soorten vogels de tuin en vijver bezocht, wat o.a. een mooi plaatje van een grote bonte specht hangend aan een netje met voer opleverde. Ook een prachtige afdruk van een sperwer op het ijs van de vijver. Hopelijk heeft die het overleefd. De conclusie luidde dat een vijver van jaar tot jaar verandert en dat beslist is aan te raden als je veel dieren in je tuin wilt. En..... het geeft je ook veel plezier. Winfried, nogmaals hartelijk dank voor je verhaal.

23. De landelijke vlinderdag in Ede op 11 maart j.l.

Johan Vos

Traditiegetrouw start met de landelijke vlinderdag elk jaar het nieuwe waarnemersjaar. Enthousiaste waarnemingen over eerste citroentjes zijn dan ook meestal niet van de lucht. Zo niet dit jaar. Het had 's nachts stevig gevoren en het sneeuwde toen de stroom bezoekers zich vanuit het station richting Reehorst begaf. Ondanks het feit dat de toegangsprijs bijna jaarlijks omhoog gaat, lijkt de belangstelling voor deze dag alleen maar te groeien.

Dit jaar was zelfs de grootste (theater)zaal van de Reehorst tot de laatste stoel bezet. De Vlinderstichting had op extra belangstelling gerekend vanwege de vorig jaar aangekondigde presentatie van de nieuwe vlinderatlas, maar die was nog niet klaar. Het nieuwe "harde" verschijningstijdstip is nu augustus 2006. Wel bestond de mogelijkheid om tegen 10% extra korting alvast op de atlas in te tekenen.

Om iedereen warm te maken voor dit standaardwerk stond deze dag dan ook bijna geheel in het teken van die vlinderatlas. Chris van Swaay lichtte alvast een tipje van de sluier op. Met die nieuwe atlas komt er ook een nieuwe Rode lijst, de vorige is van 1995. Rode lijsten worden opgesteld in opdracht van LNV en vervolgens officieel gepubliceerd in de Staatscourant. Deze lijsten komen tegenwoordig tot stand via een standaardprocedure, die voor alle soortgroepen geldt. In de toekomst zullen de criteria die hiervoor gelden zelfs overal ter wereld dezelfde zijn. Zeldzaamheid (= aantal vlinders per atlasblok) en trend (% vooruit-/achteruitgang) zijn hiervoor bepalend. Zo'n operatie is natuurlijk alleen mogelijk als vrijwilligers hun waarnemingen trouw aan de Vlinderstichting blijven doorgeven. Helaas is het (nog steeds) niet zo dat soorten van de rode lijst in ons land ook wettelijke bescherming genieten.

De achteruitgang die al rond 1950 inzette, gaat onverminderd voort. Niet alleen het aantal ernstig bedreigde soorten neemt toe, ook is het aantal niet bedreigde soorten afgenomen, van 29 naar 23. Er zijn echter ook gunstige uitzonderingen. Zo gaat het bont zandoogje in het hele land sterk vooruit, ook in Zoetermeer krijgt de soort steeds meer vaste grond onder de voeten, en wordt de koninginpage bijna jaarlijks tot in Groningen waargenomen.

Vervolgens werd het net uitgekomen boek "Duinvlinders op vleugels van parelmoer door Zuid-Kennemerland" gepresenteerd. In een duopresentatie gingen Marieke Eggenkamp en Joop Mourik in op de gigantische inspanning die 143 vrijwilligers gedurende 15 jaar hebben geleverd in het nationaal park Zuid-Kennemerland en de Amsterdamse waterleidingduinen, een gebied met een totaaloppervlak van 7200 ha. Voor deze locale vlinderatlas hebben de vrijwilligers 6000 km afgelegd, zijn 100 km² onderzocht en worden 26 soorten beschreven, verdeeld over 5 vlindergezelschappen. Bij het boek is ook een aantal vlinderwandelingen gevoegd voor mensen die de vlinders "in actie" willen zien in het duin. Een leuk initiatief!

Daarna stonden de kleine pages op het programma. Kars Veling ging in op 4 aan bomen gebonden pages waarvan bekend is dat ze bijzonder lastig zijn waar te nemen in het veld. Vandaar zijn oproep om je in het winterseizoen vooral te richten op het opsporen van de eitjes.

Aan de orde kwamen:

De iepenpage: eitjes op de bloemknoppen. Deze soort staat te boek als uiterst zeldzaam, maar is volgens Kars misschien minder bedreigd dan we denken.

De sleedoornpage: de eitjes zijn te vinden in de takoksels en op de jonge uitlopers van de sleedoorn. Vooral in het stedelijk gebied voorkomend, op de overgang van de zandgrond naar de lagere gronden. (Amersfoort, Arnhem, Ede). De eikenpage: de beige gekleurde eitjes zijn te vinden in hoge eiken in de buurt van de eindknoppen. Deze soort, die zonder nectar kan leven, is in Zoetermeer in 2003 in het Buytenpark en in 2004 in het van Tuijllpark waargenomen. Over de eikenpage is Kars overigens erg optimistisch. "ga onder een grote eik zitten, kijk naar boven en je ziet ze gegarandeerd". Tot slot de bruine eikenpage die een gigantische achteruitgang laat zien. Deze soort moet het hebben van kleine, jonge eiken (0,50-1,00 m. hoog) en schrale plekken in de vegetatie met veel nectarplanten. (braam b.v.) De eitjes worden aangetroffen op de stam, 1 à 2 cm boven de grond van juli tot april.

De volgende bijdrage kwam uit België. Dirk Maes presenteerde een model dat de gevolgen van de klimaatopwarming op de vlinderstand inzichtelijk kon maken. Per graad temperatuurstijging zag je onmiddellijk dat het verspreidingspatroon van de desbetreffende soort wijzigt. Warmteminnende generalisten veroveren bij temperatuurstijging snel terrein, terwijl je de aan kou gebonden soorten zoals het veenhooibeestje juist kwijt raakt. Versnippering van het landschap en de geringe actieradius van de soort is bij de kolonisatie door warmteminnaars een handicap. Hoewel een model natuurlijk slechts globaal de werkelijkheid benadert, draagt het toch bij aan een beter begrip van dit verschijnsel. De uitreiking van de gouden vlinders aan mensen die zich sinds jaar en dag verdienstelijk maken voor de vlinders gingen dit jaar naar Marieke Eggenkamp en Joop Mourik (zie hierboven) en naar Ben van As uit Vlaardingen. Gefeliciteerd!

Na de pauze kwam eerst Geert de Vries aan het woord die ons duidelijk probeerde te maken dat het herkennen en op naam brengen van libellen eigenlijk kinderlijk simpel is. Met de combinatie van kenmerken (gelijkvleugelig/ongelijkvleugelig), gedrag, vliegtijd, biotoop kom je heel ver is Geert's ervaring. En vennen zijn zuur en daardoor ongeschikt voor vissen en ideaal voor libellen! Daarna kwam het project "Vlinders thuis" aan bod. Het betreft hier een initiatief van de vlinderwerkgroep Zuidwolde waarbij ook de gemeente Zuidwolde nadrukkelijk betrokken is. Een impressie van het project: 1300 vlinderstruiken zijn aan de gemeente aangeboden die ze vervolgens bij scholen heeft geplant, een schitterende brochure met een vlinderherkenningskaart is verspreid onder alle scholieren en belangstellenden binnen de gemeente, op een volkstuincomplex is een vlindertuin aangelegd, i.s.m. het IVN is een vlinderspeurtocht uitgezet, een vlindertentoonstelling is gemaakt voor het bezoekerscentrum, een bermbeheerplan is tot stand gekomen enz. En dit alles voor een bedrag dat onder de 10.000 Euro is gebleven!

Na deze inspirerende bijdrage stonden nachtvlinders op het menu. Dit naar aanleiding van een prachtige nachtvlindergids die nog dit jaar verschijnt. Wat Nederland betreft gaan de deskundigen uit van 2400 soorten, te verdelen in micro's en macro's. Ook de nachtvlinderfauna is in beweging, soorten gaan vooruit (Putta-uil b.v.), andere gaan juist sterk achteruit. De Nationale Nachtvlinder Nacht werd in 2005 voor het eerst in ons land op vrijdag 1 juli georganiseerd. Dit jaar zal dit evenement op zaterdag 23 september plaatsvinden. Het doel van dit initiatief is:

1. Zoveel mogelijk mensen op een spannende manier kennis laten maken met nachtvlinders en rupsen in de herfst.
2. Nachtvlinders in het hele land onder de aandacht brengen
3. Tegelijkertijd verspreid in het hele land gegevens van nachtvlinders verzamelen

Van de activiteiten die in Zoetermeer in het kader van dit initiatief georganiseerd worden houden wij u uiteraard op de hoogte.

Naast de reeds genoemde presentaties werd, zoals gebruikelijk ook dit jaar weer een aantal prachtige vlinderfilms vertoond.

Eindconclusie: we kunnen er wat de vlinders betreft weer een jaar tegen. Laat nu het voorjaar maar komen, we zijn er helemaal klaar voor!

24. De dag van het park op 28 mei a.s.

Johan Vos

Op 28 mei wordt voor de tweede keer in Nederland de dag van het park georganiseerd. Dit jaar doet de gemeente Zoetermeer voor het eerst aan deze dag mee. Het belangrijkste doel is het onder de aandacht brengen van de openbare groene ruimte en dat is hard nodig in een tijd dat het groen steeds meer onder

druk komt te staan. In een 5-tal Zoetermeerse parken zullen allerlei activiteiten georganiseerd worden op deze dag. Het gaat om het speelbos in de Balij, het Westerpark, het Buytenpark, het Seghwaertpark en het Wilhelminapark. Het volledige programma van deze dag zal ruim van tevoren gepubliceerd worden. Onze KNNV-afdeling ondersteunt dit initiatief van harte en heeft dan ook medewerking toegezegd en dientengevolge dringend behoefte aan vrijwilligers die op de informatiemarkt in het Westerpark bij de natuurtuin onze KNNV-afdeling willen vertegenwoordigen. Wilt u op deze dag of een deel daarvan meehelpen, neem dan contact op met Tilly Kester: 079- 3469662.

25. Uitnodiging stadsvogelconferentie in de RAI

Vogelbescherming NEDERLAND
 Postbus 925 3700 AX Zeist
 Driebergseweg 16c 3708 JB Zeist
 Telefoon 030 693 77 00 Fax 030 691 88 44 www.vogelbescherming.nl

Nodigt de KNNV-leden uit voor de Stadsvogelconferentie in de RAI op dinsdag 25 april 2006.

Wij zijn van mening dat de regioale afdelingen van de KNNV een belangrijke rol kunnen spelen bij het vogelvriendelijker inrichten van de stad. Omdat u op de Stadsvogelconferentie allerlei contacten kunt leggen en verrassende oplossingen en succesvolle voorbeelden kunt bekijken, denken wij dat het voor u zinvol is om deel te nemen aan de Stadsvogelconferentie.

Wij realiseren ons dat de kosten mogelijk een motivatie kunnen zijn om u niet aan te melden. Daarom verlagen wij voor de regionale afdelingen van de KNNV de prijs voor deelname van € 75 naar € 15 per persoon. Mocht u nog vragen hebben dan kunt u e-mailen naar Pauline van Mechelen: pauline.vanmechelen@vogelbescherming.nl.

Met vriendelijke groet, Hans Krüse Projectleider stadsvogels

26. Noordnatuurnieuws

Maart Lentemaand houdt huis met sneeuw en venijnige vriesnachten. Zo bar als vorig jaar wordt het hopelijk niet. Toen richtte een nacht met 22 graden vorst een verwoesting aan die de hele zomer doorzeurde; bloesemknoppen voren stuk, wintergroene struiken werden eerst lentebuin en daarna zomerkaal, hommels en bijtjes werden voor de rest van het seizoen uitgerooid. De enige hoornaar van dat jaar vonden we dood in het stookhok. Zie Fig. 75: zo groot is nou een hoornaar.

Fig. 75 De hoornaar

Fig. 76 Miep, Bep, kleine Truus en Mutsje

Fig. 77 Fazanten scharrelen op de akker en even later in onze tuin

De verwoesting die we op dit moment in de tuin zien is onze eigen schuld; bij de bouw van de tuinkamer werd de beplanting rond huis platgewalst. Ja, een verbouwing is in meerdere opzichten een slopende aangelegenheid. Maar ook die chaos leverde mooie verrassingen op: in de modderplassen die ontstonden op de aangestampte grond kwamen allemaal knalgele geelgorzen en sijsjes poedelen. Die begrepen duidelijk de bedoeling van onze nette vogelbadjes niet.

Nu hebben we vanuit de prachtige nieuwe tuinkamer zicht op alles wat in de tuin en het omringende landschap vliegt of scharrelt. We hebben er ons eigen theater van de natuur en wat zitten we er lekker! Naarstig gezocht naar luie stoelen die er niet teveel uitzagen als dooie olifant. Voor Peter is dat een moderne roodleren designfauteuil geworden, met verstelbare rug en hocker, voor mij een ouderwetse pitriet schommelstoel. Die zit hoog –dan heb je meer uitzicht-, die beweegt met je mee en als je de voeten op een stoofje zet, dan kantelt hij vanzelf in de luie stand. Dat hadden onze voorouders slim bekeken! Voor zo'n stoofje kun je overigens niet terecht bij de doorsnee meubelboulevard; maar kijk aan, daarin voorziet dan weer de kringloopwinkel. Kunnen mijn kleinkinderen weer lekker bij oma met de stoof spelen, net zoals ik vroeger bij mijn oma. Een stoof kun je ook zo mooi gebruiken als hokje voor de speelgoedbeestjes.

Onze krielkippen zijn opgehokt. Of beter gezegd: afgeschermd, zoals de officiële verordening van het ministerie van LNV luidt. Bep, kleine Truus en Mutsje scharrelen voortaan achter gaas en onder een zeiltje. De oplettende lezer zal in dit rijtje Miep missen. En inderdaad, Miep is niet meer onder ons. Zij overleed niet aan vogelgriep, wees gerust, maar aan haar eigen machtshonger. Na de dood van grote Truus de opperkip, hadden we er twee jonge kipjes bij aangeschaft en Miep begon meteen te bazen over het nieuwe koppel. Maar zij ontbeerde het natuurlijke moedergezag dat grote Truus uitstraalde. Miep, voorheen een wat onbenullig kipje, ontpopte zich als tiran die het nodig vond haar hokgenoten te terroriseren. Ze had vooral de pik op kleine Truus, die er steeds meer verformfaaid ging uitzien. Miep trok kleine Truus dagelijks veren uit en de anderen begonnen dat na te doen. Pesten werkt aanstekelijk. Rotmeiden! Op het laatst liep Truusje met een kale nek rond en dook ze plat tegen de grond als Miep maar in de buurt kwam. Miep vond dat zijzelf het recht had op de lekkerste hapjes. Zij rende zich de poten uit het lijf om de anderen voor te zijn als die iets lekkers dreigden op te peuzelen.

Dat maakte het voeren van de kippen tot een komisch maar onrustig gebeuren; want Miep wilde graag bij alle wijduit gestrooide graankorrels tegelijk zijn om de anderen erbij weg te jagen. Ook eiste ze de eer van het eitjes leggen voor zichzelf op. Zat Bep of kleine Truus in de legkast dan ging Miep ervoor op de drempel zitten gillen, de bekende kippenkreet: pokpokpok m'n ééééééiiiiiii!!!! En dat dan een half uur lang, tot het ei daadwerkelijk gelegd was en zij de legster van het nest duwde om er zelf op te gaan zitten. Zelf kwam ze haast niet meer aan leggen toe. Ze gunde zich de rust niet meer om de benodigde tijd in de legkast uit te zitten, want dan gebeurde er daarbuiten zoveel waarmee ze zich niet kon bemoeien. Daardoor liepen de eieren vast in haar lijf en ach, dat is haar slecht gekomen. Kleine Truus, Bep en Mutsje treurden bepaald niet om Miep. Nee, zonder haar gestook hadden ze het meteen weer heel gezellig met elkaar. Ze fleurden op en deden weer waarvoor ze waren aangenomen: tevredenheid en rust uitstralen. Truusje kreeg nette nieuwe veertjes en een frisrode blos op haar lellen. Geen sprake meer van rang- of pikorde, niemand de baas en niemand de klos. En dat is maar goed ook, nu de ophokplicht ze samen heeft opgesloten.

Wij hebben ons gewapend tegen vogelgriep, volgens voorschrift van LNV, met een rol gaas en een lap plastic. Zou dat helpen? Het idee erachter is dat huishoenders niet getroffen mogen worden door uit de hemel vallend onheil in de vorm van watervogelpoep. Nu hebben er de hele winter, toen er nog geen afschermplicht gold, ontelbare ganzen over de tuin heen en weer gevlogen. Ze foerageerden (met een oe) op de akkers voor en achter het huis en als ze opvlogen was de hemel verduisterd. Maar nog nooit heeft er een in de tuin gepoept. Ganzen hebben een slordige snelle spijsvertering en ze lozen hun ballast (lees: poep) voordat ze opvliegen. Dat kan elke boer die zijn kaalgevreten ondergescheten wintertarwe staat te betreuren u bevestigen. Maar fazanten scharrelen op diezelfde akker en even later in onze tuin.

De ganzen zijn inmiddels afgereisd naar noordelijker orden; de fazanten blijven ons trouw. Moet ik die nu eng gaan vinden? En hoe zit het met alle andere vogeltjes die we in onze tuin van voedsel en nestkastjes voorzien? En wat te denken van de tamme ganzen in de parkvijver van Eelde? Die zwemmen daar allesbehalve afgeschermd rond, met steeds andere wilde eenden om zich heen. Elke dinsdag gaan we ze samen met kleinzoon Barend voeren. Kan dat straks nog wel of moeten we daarbij voortaan witte maanmannetjespakken aan? En bestaan die wel in mijn maat? Of nog erger, worden straks al die parkeenden uit de vijver geknald, net als bij de vorige vogelpestcrisis? In de regionale krant verschijnen ingezonden brieven van kippenhouders die zich boos maken op vogelbeschermers. "Het is toch te gek," schrijft iemand, "dat de vogeltrek in stand wordt gehouden terwijl onze kippen straks moeten worden geruimd!" Gelukkig reageert een ander daar dan weer cynisch op met: "He ja. Laten we de vogeltrek afschaffen. En laten we dan meteen de vloed afschaffen, want die spoelt jaarlijks honderden zandkastelen weg. En laten we de sneeuw afschaffen, want die veroorzaakt zoveel files."

Zelf ben ik niet zo bang voor trekvogels en hun griep. Wel voor trek mensen en trekvliegtuigen uit griepgebieden. Zouden we niet liever dat heen- en weergesleep van mensen en beesten over de wereld moeten afschaffen?

Ik wens u en uw kinderen en kindskinderen gezondheid toe, en langzamerhand ook eens een mooi voorjaar, compleet met fluitende trekvogeltjes,

Groet oet Ter Wisch,

Marianne

27. Natuur- en milieugenda Zoetermeer

April 2006	Tijd	Activiteit	Plaats (verzamelen)	Kosten	Organisatie
Wo/zat/zon- & feestdagen	13.00 - 16.00	Pony- of ezelryden	Stadsboerderij De Balijhoeve	€ 0,50 per rit	De Balijhoeve 3620832
Ma/wo en vrijdag	10.30 - 14.30	Kaasmaken	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve 3620832
Zondag 2 april	13.00 - 14.00	Rondleiding in de natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	Natuurtuingroep 3416896/3413473
Zaterdag 8 april	10.00	Informatieochtend over zomerbollen met bollenverkoop	Gemeentekwekerij Industrieweg	Vrije toegang	Groei en Bloei Secr 3411306
Donderdag 13 april	20.00	Lezing door Jeroen Voogd over nachtvinders	Wijkpost Meerzicht Uiterwaard 29		Vogelwerkgroep 3163631
Zon- & maandag 16 en 17 april	14.00 - 16.00	Paasactiviteiten voor kinderen	Stadsboerderij Het Buitenbeest		Buitenbeest 3520624
Zon- & maandag 16 en 17 april	13.00 - 16.00	16 apr paasfiguur maken & schilderen 17 apr eieren zoeken en versieren	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve 3620832
Maandag 17 april	10.30	Speurtocht met thema eieren in speelbos Balijbos	Stadsboerderij De Balijhoeve		IVN 3165583
Woensdag 19 april	14.00	Dotterbloemen planten bij de Floraplas. Wie doet mee?	Florazoom bij het informatiebord		NME 9662/9032
Vrijdag 21 april	20.00	Workshop Hanging Basket (aanmelden bij tel 3611662)	Gemeentekwekerij Industrieweg	€ 16,-	Groei en Bloei Secr 3411306
Zaterdag 22 april	13.30 - 16.00	Zaadverkoop op wijktuinen Rokkeveen, Voorweg en Zegw-weg	Wijktuinen VW, ZW en Rokkeveen	ja	NME 3469534
Zondag 23 april	13.00 - 14.00	Rondleiding in de natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	Natuurtuingroep 3416896/3413473
Zat 29 april Zond 30 april	10.00 - 16.00	Activiteiten ikv Nature for kids over natuur en milieu in ontwikkelingslanden ism KLM en Nat Geografic	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve 3620832

Mei 2006	Tijd	Activiteit	Plaats (verzamelen)	Kosten	Organisatie
Wo/zat/zon- & feestdagen	13.00-16.00	Pony- of ezelijden	Stadsboerderij De Balijhoeve	€ 0,50 per rit	De Balijhoeve 3620832
Ma/wo en vrijdag	10.30 - 14.30	Kaasmaken	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve 3620832
Di 2 mei	10.00 - 15.00	Dagje Stadsboerderij Aanmelden!!	Stadsboerderij De Balijhoeve	€ 8,-	De Balijhoeve 3620832
Donderdag 11 mei	20.00	Lezing Natuurmonumenten "Hou je van Holland" door Dick van Dam	Wijkpost Meerzicht Uiterwaard 29		Vogelwerkgroep 3163631
Zaterdag 13 mei	10.00	Voorjaarsruilbeurs	Gemeentekwekerij Industrieweg	Gratis	Groei en Bloei 3411306
Zaterdag 13 mei	10.00	KNNV-actie waterbeestjes gezocht En waterplanten	Wijkpost Meerzicht Uiterwaard 29		KNNV 3412605
Zaterdag 13 mei	13.30-16.00	Moederdagcadeautjes maken wijktuinen Rokkeveen, Voorweg en Zegw-weg. Aanmelden!!	Wijktuinen Voorweg, Zegwaartseweg en Rokkeveen	ja	NME 3469534 Aanmelden!
Zaterdag 20 mei	10.00	Bloemschikken thema; heel modern (aanmelden bij tel 3611662)	Wijkpost Meerzicht Uiterwaard 29	€ 24,-	Groei en Bloei 3411306
Zaterdag 20 mei	10.00 - 16.30	30 jaar schooltuinen activiteiten in Stadshart	Promenadeplein		NME 3469534
Zondag 21 mei	13.00 - 16.30	Lentefeest op Het Buitenbeest	Stadsboerderij Het Buitenbeest		Buitenbeest 3520624
Zondag 21 mei	14.00	Lentewandeling in het Prielenbos	Parkeerterrein Restaurant Aazicht		IVN 3165583
Zondag 28 mei		Dag van het Park, activiteiten in het Balijbos, Buytenpark, Westerpark, Segwaertpark Wilhelminapark	Zie krantenberichten		NME 3469662
Zondag 28 mei	6.00	Dauwtrappen ikv Dag vh Park	Snowworld		Vogelwerkgroep 3163631
Zondag 28 mei	13.00 en 14.30	Rondleiding in de natuurtuin Ikv Dag van het Park	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	Natuurtuingroep 3416896/3413473
Zondag 28 mei	14.00	Twee parken wandeling door Westerpark&Balijbos Dag vh Park	Entree Westerpark Bij Bisschopsberg		IVN 3165583
Juni 2006	Tijd	Activiteit	Plaats (verzamelen)	Kosten	Organisatie
Wo/zat/zon- & feestdagen	13.00-16.00	Pony- of ezelijden	Stadsboerderij De Balijhoeve	€ 0,50 per rit	De Balijhoeve 3620832
Ma/wo en vrijdag	10.30 - 14.30	Kaasmaken	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve 3620832
Donderdag	19.30	Fietsexcursie	Zie krantenberichten		NME

1 juni		watersysteem in Seghwaert/BdeL onder voorbehoud			3469662/9032
Maandag 5 juni	13.00 - 16.00	Schaapscheerfeest op De Balijhoeve met diverse activiteiten	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve 3620832
Zondag 11 juni	13.00 - 16.00	Nationale Kinderboerderijendag met activiteiten	Stadsboerderij De Balijhoeve		De Balijhoeve 3620832
Zondag 11 juni	13.00 - 16.30	Viering Nationale Kinderboerderijendag	Stadsboerderij Het Buitenbeest		Het Buitenbeest 3520624
Zondag 11 juni	14.00	Waterdieren en waterkwaliteit Verrassende zoektocht inde slotjes	Stadsboerderij De Balijhoeve		IVN 3165583
Zaterdag 17 juni		Pluklunch; rondleiding in volkstuin en Lunch met eetbare bloemen (aanmelden bij tel 3611662)		€ 30,-	Groei en Bloei 3611662
Zaterdag 17 juni	13.30 - 16.00	Vaderdagcadeautjes maken Voorweg Rokkeveen en Zegwaartseweg, aanmelden!!	Wijktuinen ZW, VW Rokkeveen	ja	NME 3469534 aanmelden
Maandag 19 juni	19.00 - 20.00	Open avond op wijktuin Voorweg met verrassingsactiviteiten	Wijktuin Voorweg		NME 3469534
Maandag 19 juni	18.30 20.00	Open avond op wijktuin Noordhove	Wijktuin NH		NME 3469534
Dinsdag 20 juni	19.00 - 20.30	Open avond op wijktuinen Broekweg Zegwaartseweg	Wijktuin BW en ZW		NME 3469534
Zaterdag 24 juni		Open tuinen in Zoetermeer			Groei en Bloei 3411306
Zondag 25 juni	13.00 - 14.00	Rondleiding in de natuurtuin	't Westpunt in het Westerpark	Gratis	Natuurtuingroep 3416896/3413473
Zondag 25 juni	13.30 - 16.30	Open middag op wijktuinen Voorweg en Rokkeveen	Wijktuinen RV en VW		NME 3469534
Woensdag 28 juni	14.00	Op pad met de boswachter	Stadsboerderij De Balijhoeve		Gebruikersgroep Speelbos 3630089

Website IVN Vogelwerkgroep KNNV Gem Zoetermeer	http://www.ivnzoetermeer.nl/index.html http://www.vwgzoetermeer.nl/ www.knnv.nl/zoetermeer www.zoetermeer.nl/natuur&milieu
---	--

Coördinatie: Natuur- en Milieueducatie Zoetermeer. Deze agenda komt 4x per jaar uit. Opgave van excursies voor het derde kwartaal 2006 vóór 15 juni 2006 bij NME-team, telefoon 346 96 62	Internet: www.zoetermeer.nl E-mail: M.J.Kester@zoetermeer.nl E-mail : nmezoetermeer@zoetermeer.nl
--	---

28. Namen

REDACTIE KWARTAALBERICHT

Taeke M. de Jong (3516599)

Johan Vos (023-5280231)

Marsmanhove 2 2726 CM Zoetermeer

Email T.M.dejong@bk.tudelft.nl

Kopij kan daar worden ingeleverd op floppy (platte tekst of Word).

Inleverdatum julinummer: eind juni 2006.

Geschreven of getypte tekst een maand vóór deze datum inleveren.

Arno van Berge Henegouwen 079-3211952

Hans Bieze (penningm.) 079-3421351

Marijke van Damme KNNV-landelijk

Lodewijk van Duuren 079-3214149

Adri de Groot 079-3313200

Annet de Jong (voorz.) 079-3422924

Taeke de Jong (secr.) 079-3516599

Tilly Kester (plv. voorz.) 079-3412605

Marianne Ketting 0599-324586

Wim de Liefde 079-3412605

Geert van Poelgeest KNNV-gewest

Monique Snoek 079-3518472

Johan Vos 023-5280231

Peter van Wely 079-3520414

29. Ik wil ook lid worden

van de Natuurgroep Zoetermeer

O > als lid á € 15,- per jaar

O > als huisgenoot-lid á € 10,- per jaar

O > als donateur á € 5,- per jaar

de leden ontvangen dit blad,
donateurs alleen het januarinummer

van de KNNV + afdeling Zoetermeer

O > als lid á € 31,- per jaar

deze leden ontvangen dit blad, het landelijke
KNNV-blad Natura en korting op de KNNV-
uitgaven

.....
naam

.....
adres

.....
postcode

.....
telefoon

.....
Email

.....
handtekening

Kopij of opgave verzenden naar: Marsmanhove 2

2726 CM Zoetermeer of T.M.dejong@bk.tudelft.nl

30. Index

Ackerdijkse plassen	10	dytiscidae	6	Janssen	21
Afrikaweg	11	dytiscus latissimus	6	Jong, Annet de	4
argusvlinder	27	echt duizendguldenkruid	26	Jong, Taeke de	4; 21
argyronata aquatica	20	echte koekoeksbloem	26	kamgras	22; 26
Australiëweg	3	eend	6; 18	Kester, Tilly	4; 7; 28
Aziëweg	11	eendenmossel	7	kevers	6
azuurwaterjuffer	27	Eggenkamp, Marieke	29	kikkerbeet	6
baars	27	eikenpage	29	kleine barsijs	13
Bachrode	10	engels raaigras	21	kleine roodoogjuffer	27
Bakker, Sheila	16	erwtmossels	7	kleine vuurvinder	29
Balijbos	26	esdoorn	17	kleine watersalamander	27
barsijs	13	fazant	32	kleine zwaan	18
Berg	2	fioringras	22	Koelewijn, Steven	4
Berge Henegouwen, Arno		Flora- en faunawet	26	koninginnpage	29
van	5; 9; 16	Floraplas	26	korenbloem	26
bergeend	18	fuut	17	krabbenscheer	6
Bieze, Hans	4	geelgerande waterkever	6	krielkippen	32
bittervoorn	27	gele plomp	6	kroeskarper	27
blankvoorn	27	gerst	21	kropaar	23
bolderik	26	gestreepte witbol	23	kruiptje	21
boomkruiper	18	gewone dotterbloem	26	kweek	21
bootsmannetjes	7	gewone oeverlibel	27; 29	lantaartje	27
brede waterpest	6	gewone pad	27	Leidschendam	15
Broekweg	12	gewone waterbies	24	Leidswallen	13
Broekweghzijde	14	gewoon blaasjeskruid	6	Leyens	26
Broekwegzijde	13	gewoon langbaartgras	23	libellen	28
bruine eikenpage	30	glanshaver	22	libellenlarven	6; 7
bruine kikker	27	glassnijder	27	Liefde, Wim de	8
Buytenpark	10; 11; 12; 14; 18; 19; 30	gobio gobio	19	liesgras	23
Buytenpark, oude	17	goudhaantje	17	Louis Armstrongrode	10
Buytenpark, oude	17	goudvink	17	maaibeheer	26
Buytenparkje	14	graphoderus bilineatus	6	Maes, Dirk	30
Buytenparkje, 'oude'	11; 14; 15	great ramshorn snail	20	mannagrass	23
Buytenwegh	10; 15	greppelrus	24	Marathonpad	11
carduelis flamma cabaret		Groot, Adri de	14; 17	Marsmanhove	13
	13	grote barsijs	13	Meerendonk, Winfried van	
carduelis flamma flamma		grote kaardenbol	26		28
	13	grote poelslak	20	meerkikker	27
Cesar Franckrode	11; 14; 15	grote roodoogjuffer	29	meerkoet	17
Chopinrode	17	grote vossesstaart	22	Meerpolder	17; 18; 20; 26
citroentje	29	haemopsis sanguisuga	5	Meerpolderdijk	26; 27
citroenvlinder	3	haften	6	Meerzicht	7
corixa	7	halsbandparkiet	18	middelst helmkruid	26
Damme-Jongsten, Marijke		harige ratelaar	26	middelste groene kikker	27
van	21	haver	22	Mourik, Joop	29
De Leyens	11; 12	Haviksveld	10	muggenlarven	6
Denemarkenlaan	14	heen	24	nepa	7
dodaars	18	helofyten	28	Nie, de	19
Dorpsstraat	11; 14	Higler, Bert	21	Noord-Aa	18
Du Perronhove	14	Hildebrandhove	14	notonecta	7
Dublinstraat	14	hoornaar	31	notonectidae	6
duinriet	23	hydrophilidae	6	oeverzegge	24
duinvlinders	29	hydrophilus piceus	6	onechte paardenbloedzuiger	
duist	21	iepenpage	29		5
Duuren, Lodewijk van	4; 20	ijle dravik	23	Oosterheem	3; 18
		ijsvogel	10	paardenbijter	27
		italiaans raaigras	21	paardenbloedzuiger	5

paarse morgenster	26	Aichele	21	Vlamingstraat	10; 14
pages	29	scrophularia umbrosa		Vlinderstichting	29
Panamapad	14	subsp. neessii	26	Vogel	21
patrijs	18	Seghwaert	10	Voorweg	11
pestvogel	13; 15	sigara	7	Vos, Johan	4; 8; 15; 19; 26; 29; 30
Pijlkruidvaart	10	sijsje	17; 18	Vos, Johan	7
Pinus	14	slakken	7	Vries, Geert de	30
pididium	7	sleedoorn	29	vroege glazenmaker	27
pitrus	24	sleedoornpage	29	vuurjuffer	29
planorbarius corneus	20	Smetanarode	11	wantsen	6
planorbe corné	21	specht	18	waterjuffers	28
planorbis	20	spierwer	18	waterlelie	6
planorbis corneus	20	spinnende watertor	6	waterpunge	26
platbuik	29	spitsbladig fonteinkruid	6	waterral	12; 17
poelslak	20	spreeuw	18	waterroofkevers	6
posthorenslak	20	sprinkhaan	27	waterslakken	7
Prielenbos	14; 18	staafwants	7	waterspin	20
prielengebied	12; 14	Stadshart	14	waterviolier	6
puntkroos	6	Starink, Ben	4	waterwantsen	6
ranatra	7	Starrevaartse plas	10	Wely, Peter van	15; 26
Randstadrail	3	steekwants	7	Wely, Peter van	10; 11; 12; 13; 14; 15
Randwijkhove	15	steenvliegen	6	Westerpark	10; 11; 12; 17; 18; 20
ransuil	17; 18	stomp fonteinkruid	6	Willem de Zwijgerlaan	12
Reeder, Fred	4	straatgras	22	zachte dravik	23
reukgras	22	Swaay, Chris van	29	zeegroene rus	24
riet	23	tarwe	21	zegge	24
rietgras	23	Telemannrode	14	zilvermeeuw	18
rietorchis	26	theromyzn tessulatum	5	zilverreiger	18
rietvoorn	27	theromyzon tessulatum	6	Zoetermeer plas	12
rietzwenkgras	23	timotheegras	22	Zoetermeerlijn	3
riviergrondel	19	tjiftjaf	11	Zoetermeerse plas	17; 18
riviergrondels	19	trumpet shell	20	Zoetermeerse Plas	18
rode lijst	26	Tuijllpark	30	zomprus	24
rogge	21	Tuijllpark, van	19	zwaan	17; 18
Rokkeveen	26	tweekleppigen	7	Zwaardslootseweg	14
rood zwenkgras	23	valse voszegge	24	zwanenmossel	7; 20
roodborstapuit	18	veenhouibeestje	30	zwarte mees	13; 14
roodkeelduiker	17; 18	veldbeemdgras	22		
ruggenzwemmer	5	Veling, Kars	29		
ruggenzwemmers	6	Vernèdesportpark	10		
ruige zegge	24	viervlek	27		
ruw beemdgras	22	vissenbloedzuiger	5		